Dîvânu Lugâti't-Turk'ten Senglah'a Türkçe
Doğumunun 60. Yılında Mustafa S. Kaçalin Armağanı
M. Ölmez, T. Çulha, K. Özçetin 2017: 113-160

Ḫucendî'nin *Letâfetnâme*'si

Üzeyir Aslan*
(İstanbul)

Özet: Dehnâme, Farsça *deh* ve *nâme* kelimelerinden oluşmuş birleşik bir sözcüktür. İyiliği isteyen, kötülükten sakındıran on mektup, on kitap anlamındadır. Dehnâme aynı zamanda ebedî bir kavramdır. Türkçe örneklerini 14. yüzyıldan itibaren görmeye başladığımız, çoğunlukla aynı adın başlık olarak kullanıldığı manzum edebi eserleri ifade eder. Aşk mektupları hâlinde düzenlenmiş olan bu eserlerde mecazi veya hakiki aşk anlatılır. Bunların birkısmı birbirine naziredir. Genellikle hezec bahrinde kaleme alınan bu eserlerin mukaddime kısmı klasik mesnevi tertibine uygun olarak tevhid, münacaat, naat, medhiye, sebeb-i telif vb. alt bölümlerden meydana gelmektedir. Asıl konunun ele alındığı bölümde ise on nâme yer alır. Dehnâmeler üç şekilde kaleme alınmaktadır: 1- yalnız âşıktan maşuğa yazılmış dehnâmeler, 2- âşıktan maşuğa ve maşuktan âşığa olmak üzere karşılıklı yazılmış dehnâmeler, 3- aşk, âşık ve maşuk konularını tasavvufi açıdan izah eden ve on fasıldan oluşan dehnâmeler. Farsça yazılan dehnâmelerde mektuplardan beşi âşıktan sevgiliye, beşi de cevabi mahiyette sevgiliden âşığa yazılmıştır. Türkçe dehnâmelerde ise biçim kısmen değişikliğe uğramıştır. Birkısım dehnâmelerde on mektubun tamamının âşıktan sevgiliye yazıldığı görülmektedir. Diğer birkısmında ise âşıktan sevgiliye yazılmış on, sevgiliden âşığa cevabi mahiyette yazılmış on mektup bulunmaktadır. Dehnâmelerin kaynakları olarak Es'ad-ı Gorgânî'nin *Vîs ü Râmîn* mesnevisi [telifi 1054] ile Fahreddin-i Irakî [öl. 1289]'nin *Uşşâknâme*'si gösterilmektedir. Bu çalışmada 15. yüzyılın başında hayatta olduğu tahmin edilen Hucendî'nin *Letâfetnâme*'si edisyon kritik olarak ortaya konulmuştur. Eser üzerinde daha önce yapılmış çalışmalardan farklı olarak *Letâfetnâme*'nin en hacimli metnine ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Dehnâme, Hucendî, Letâfetnâme, Es'ad-ı Gorgânî, Vîs ü Râmîn, Fahreddin-i Irakî, Uşşâknâme.

---

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, aslanuz@hotmail.com.

Khujandi's Latāfat-nāma

Abstract: Dahnama is a compound word comes from *dah* and *nama* in Persian, *dah* means ten and *nama* means letter, book, booklet, torrent and order of sultan. Also dahnama is a term in Persian and Turkish literature explains some books written in verse (matnavi). These matnavis are written prosody (aruz) and formed ten love letters. We see these matnavis from 14th to end of the 16th century in Turkish literature. these books expond human and celestial love. In introduction of dahnamas some chapters take part: praise of the God, applause of Prophet Muhammed, cause of books writing, etc. Main chapter contains ten letters which are written three types. First, ten letters written from lover to darling only. Second, ten letters written from lover to darling and other ten written in answer to lover from darling. Third, ten letters means ten chapters in this type of dahnama and these explain divine love. Dahnamas in Turkish has written first and second type that peculiar to Turkish literature. Dahnama matnavis lean on As'ad-i Gorgani's *Vis u Ramin [written in 1054]* and Fahr al-din-i Iraki [d. 1289]'s *Ushshaknama*. This study is formed Khujandi [alive in head of 15th century]'s *Latafatnama* which is a kind of dahnama written in Caghatay Turkish. We put forward to *Latafatnama* in the best condition as to before works. Also we translate it into the today Turkey Turkish.

Keywords: Dahnama, Khujandi, Latafatnama, As'ad-i Gorgani, Vis u Ramin, Fahr al-din-i Iraki, Ushshaknama.

I. Giriş

Dehnāme Farsça *deh* ve *nāme*'den oluşan birleşik bir sözcüktür. *Deh*'i Mütercim Asım Efendi şöyle tanımlıyor: "*deh* Peh vezninde. Meratib-i a'daddan on aded ismidir. Arabide 'aşere denir. Emr-i ma'ruf ve nehy-i münker [iyiliği emretme, kötülükten sakındırma] manasına gelir."[1] *Nāme* için ise: "*nâme* hâme vezninde. Nâm ile hâ-yı tahsisadan mürekkeptir. Mektup, ferman, buyrultu makulesi risaleye ıtlak olunur, unvanlarında veya ahirlerinde isim yazıldığı itibariyle. Kitap mevkiinde dahi istimal olunur; Şeh-nâme, Baz-nâme gibi. Seylâb [sel suyu] manasınadır. Mahsûs hatt-ı ta'like ıtlak olunur, ahkam ve menaşir-i selatin o hatla tahrir olunduğu mülabesesiyle. Musannifin ahkamdan muradı ahkam-ı selatin-i İran'dır. Rakam tabir ederler. Pes bu itibara mebni hatt-ı divaniye de ıtlak olunur. Zira bizim padişahımızın ahkamı hatt-ı merkumla tahrir olunur."[2] Buna göre *deh* on sayısı ve iyiliği emir, kötülüğü

---

1 Mürsel Öztürk - Derya Örs, hzl., *Mütercim Asım Efendi, Burhan-ı Katı*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s. 157.

2 Mürsel Öztürk - Derya Örs, age., s. 540.

sakındırma anlamlarına gelmektedir. *Nâme* ise mektup, ferman, buyurultu, kitap, sel suyu demektir. Yine İran'da ta'lik hattı, bizde ise divani hattı ifade eder. Böylece biz *dehnâme* için "iyiliği isteyen, kötülükten sakındıran on mektup, on kitap" sözlük anlamını verebiliriz.

Dehnâme aynı zamanda edebi bir kavramdır. Türkçe örneklerini 14. yüzyıldan itibaren görmeye başladığımız, çoğunlukla aynı adın başlık olarak kullanıldığı manzum edebi eserleri ifade eder. Aşk mektupları hâlinde düzenlenmiş olan bu eserlerde mecazi veya hakiki aşk anlatılır. Bunların birkısmı birbirine naziredir. Genellikle aynı tertip şeklinin, aynı veznin ve aynı konunun işlendiği bu eserlerin şimdiki bilgilerimize göre 14. yüzyıldan 16. yüzyılın ortalarına kadar örneklerinin olması *dehnâme*lerin tür olarak değerlendirilmesini bizce mecbur kılmaktadır.

Türün ortaya çıkışında 11. yüzyılda yaşamış İranlı şair Fahreddin Es'ad-ı Gorgânî'nin *Vîs ü Rāmīn* [telifi 1054] mesnevisinin veya Fahreddin-i Irakî [öl. 1289]'nin *'Uşşāḳnāme*'sinin *(Dehfaṣl)* etkili olduğu ileri sürülmüştür.[3] Fahreddin-i Gorgânî'nin çağdaşı Endülüslü İbn Hazm [öl. 1064]'ın *Ṭavḳu'l-ḥamāme fi'l-ulfeti ve'l-ullāf* adlı eseri aşkı ve âşığın hâllerini anlatır. Eser manzum-mensur karışık hâlde Arapça olarak yazılmıştır.[4] Arap edebiyatında yazılmış benzeri başka eserlerin olup olmadığı ve bu edebiyatın Fars edebiyatına etkisinin ne olabileceği gibi ilk akla gelen sorular ayrı bir çalışma-tartışma

---

3 Mehmet Vanlıoğlu, "Dehname", *DİA*, C. 9, 1994, s. 106. Fahreddin-i Gorgânî'nin mesnevisinin adı kimi çalışmalarda *Veys ü Rāmīn* biçiminde geçmektedir. *Veys* söylenişi Arapçanın etkisiyle olmalıdır, ancak doğru değildir. F. Steingass hem *Veys* hem de *Vîs* sözcüklerini ayrı maddeler olarak alıyor ve onları şöyle açıklıyor: "A[arapça] *vais* Indigence, anything one desires, contempt, exclamation of pity, or approbation. *vîs* Like, name of the mistress of Ramin." F. Steingass, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2005, s. 1483.

4 Eser tercüme edilerek basılmıştır: Mahmut Kanık, çev., *İbn Hazm, Güvercin Gerdanlığı, Sevgiye ve Sevenlere Dair*, 2. bs., İnsan Yayınları, İstanbul 1995, 330 s. Bu çalışmanın giriş bölümünde (üçüncü bölüm) verilen bilgiye göre Arap edebiyatında İbn Hazm'dan daha önce aşk konusunu inceleyen eserler kaleme alınmıştı, meselâ; Cahiz [öl. 868]'in *Fi'l-'ışk ve'n-nisâ*'sı, *Resâil-i İhvânu's-safâ* [telifi 10. yüzyıl], Mes'udî [öl. 957]'nin *Murûcu'z-zeheb*'i gibi. İbn Hazm'dan sonra da aynı konuda kitaplar yazıldı; Gazzâlî [öl. 111]'nin *Mîzânu'l-'amel*'i, İbn Kayyim el-Cevziyye [öl. 1350]'nin *el-Cevâbu'l-kafi limen Se'ele 'ani'd-da'vâ e'ş-Şâfi*'si, İbrahim el-Bikaî [öl. 1480]'nin *Esvâku'l-eşvâk*'i ve aynı eseri yeni baştan ele alan Davud İbn Omer el-Antâkî [öl. 1599]'nin *Tezyînu'l-esvâk bi-tafsîli eşvâki'l-'uşşâk*'ı gibi; bk. age., s. 58. İbn Hazm eserini bir dostunun ona mektup göndererek aşka dair sorular sorması üzerine yazmaya karar vermiştir. Eser 30 bölümden oluşmaktadır, onlardan biri de mektuplaşmaya dairdir, bk. age., s. 126-127. Ayrı bir edebi tür olarak değerlendirilebilecek sî nâme [otuz mektup]lerin oluşmasında İbn Hazm'ın eserinin etkisinin ne olabileceği incelenmeye değerdir.

konusu olmakla birlikte şimdilik bu tarzda verilen eserlerin ortak İslami edebiyat örnekleri olduğunu söylemek mümkündür.

*Dehnâme*leri ele aldığı makalesinde Gandjei, *Vîs ü Râmîn*[5] üzerinde durarak bu eserin Fars edebiyatı üzerinde devamlı bir etkisinin olmadığını, hikayede geçen kız kardeşle evlenme kısmının müslüman Farslara tiksindirici geldiğini belirtmektedir.[6] Hikaye aslında İslamiyet'ten çok önce bilinmekteydi ve Pehlevice örnekleri verilmişti. Gorgânî, hikayeyi Farsça olarak yeniden nazmetmiştir. Mesnevinin Zerdüştlük'e dair izler taşımasının gözden düşmesine sebep olduğu anlaşılıyor. Özellikle eserde beş tip aykırı aşk ile karşılaşılıyor: 1- evli bir kadına olan aşk, 2- mahrem olanlar arasında aşk (kız kardeşe âşık olma), 3- yaşlı bir erkeğin genç kıza aşkı, 4- aile içi aşk, 5- başka birine âşıkken vefa duygusu ile takdim edilen aşk.[7] Sonuçta 15. yüzyıla gelindiğinde eserin artık unutulduğu, onun yerine Nizâmî [öl. 1209]'nin *Ḫusrev ü Şîrîn* [telifi 1180]'inin yayılmaya, yani nazirelerinin/benzerlerinin yazılmaya devam ettiği görülmektedir.[8]

Esasında *Husrev ü Şirin* ile *Vîs ü Râmîn* arasında da bazı benzerlikler bulunmaktadır. Bunlardan konumuzla bağlantılı olarak hikayenin kadın kahramanı Vîs'in Râmîn'e gönderdiği on mektup, Husrev ile Şirin arasındaki uzun konuşmalar[9] hemen dikkati çekmektedir. Gandjei incelemesinde bu noktaya temas ederek şunları söylüyor:

> "Biz her iki örnekte de sevgiliyi terasta ayakta durur ve âşığı sarayın kapalı kapısında içeri girme müsaadesi reddedilmiş buluruz. *Vîs ü Râmîn*'de 594 mısralık mukaleme [karşılıklı konuşma] 15 fasılda tertip edilmişken, *Husrev ü Şirin* (556 mısra) düzenli bir şekilde 10 fasıla ayrılmıştır... Bana öyle geliyor ki Nizâmî kendi bölümünde *Vîs ü Râmîn*'in içinde Vîs'in mutlak umutsuzluk içinde Râmîn'e hitap ettiği on ateşli aşk mektubu dizisinin bulunduğu bölümden etkilenmiştir. 14.

---

5 Eser basılmıştır: Mehmet Kanar, çev., *Fahreddin Es'ad-ı Gorganî, Vîs ile Râmîn*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013, 340 s.

6 Tourkhan Gandjei [Turhan Gencei], "Bir Edebi Eserin Yaratılışı ve Tavsifi: Dehname 'On Aşk Mektubu' ", çev., Ayşe Gül Sertkaya, *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, S. 11 (2001), s. 167-168.

7 Vîs ü Râmîn mesnevileri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Sadettin Eğri, "Vîs ü Râmîn Mesnevilerinde Kahramanların Özellikleri ve Aşk Anlayışları", *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, 12 (2001), s. 95, 105.

8 Tourkhan Gandjei, agm., s. 168.

9 Hikayenin *Ferhad u Şirin* versiyonlarındaki Ferhad ile Şirin arasındaki mektuplaşmalar da dikkati çekicidir, bk. Sibel Üst, "Hüsrev, Şirin ve Ferhad Kahramanları Üzerine", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 51, Erzurum 2014, s. 60.

> ve 15. yüzyıllarda Fars ve Türk edebiyatlarında büyüyüp gelişen bir edebi eserin yaratılışını kesinlikle her ne kadar silik de olsa Vîs'in 10 mektubu (deh nâme) ve *Husrev ü Şirin* diyaloğu (10 bölümde tertip edilmiş) arasındaki bu zincirde olduğunu görme eğilimindeyim."[10]

Vîs'in Râmîn'e gönderdiği on mektubun her biri farklı konudadır. İlk mektup: arzu duyma ile ayrılık derdi, ikinci mektup: dostu anlatmak, hayalini rüyada görmek; üçüncü mektup: dosta bedel aramak, dördüncü mektup: ayrılıktan hoşnut olmak, vuslatı umut etmek; beşinci mektup: dosttan cefa görmek, altıncı mektup: dostu okşamak, dosta seslenmek; yedinci mektup: ayrılık içinde ağlamak, yalnızlık içinde inlemek; sekizinci mektup: dosttan haber sorma, dokuzuncu mektup: ağlayıp inlemek, onuncu mektup: dua etmek, dostla buluşmak istemek.[11]

Gandjei'nin temas ettiği üzere *Vîs ü Râmîn*'deki konuşma kısmının ilki 15 fasıldır ve Râmîn'in Merv'de Vîs'in yanına gelmesi ile başlar, Vîs'in terastan öfkeyle ayrılarak Râmîn'e kapıyı kapaması ile sona erer. Fakat sonra Vîs yaptığına pişman olur, dadısını Râmîn'in arkasından gönderir, kendisi de yola çıkar. Vîs ile Râmîn yeniden buluşur ve ikinci konuşma kısmı başlar. Bu kısım ise beş fasıldır. Her iki kısımdaki konuşma fasılları dertlenme ve cevap verme şeklinde tanzim edilmiştir.[12] Böylece biz *Vîs ü Râmîn* mesnevisinde dehnâmelerde de gördüğümüz iki biçimle karşılaşırız: âşıktan sevgiliye yazılan on mektup, âşık ile sevgilinin karşılıklı konuşması [mukaleme]. Karşılıklı konuşma; dehnâmelerde âşığın beş mektubu, sevgilinin cevabi beş mektubu şeklinde tezahür etmektedir.

Dehnâmelerin bir diğer kaynağı olarak gösterilen Fahreddin-i Irakî'nin *Uşşâknâme*'si ise yazarın aşkla ilgili düşüncelerini dile getirdiği mesnevisidir.[13] Yine Irakî'nin aşk, âşık ve maşuk konularını tasavvufi açıdan ele aldığı manzum-mensur karışık *Lema'ât*'ı bulunmaktadır.[14] Özellikle ikinci eser tasavvufi çevrelerde çok rağbet görmüştür. Yazarın üçüncü eseri *Istılâhât-ı Ehl-i Tasavvuf*'u tanıtan Nurettin Bayburtlugil, *Uşşâknâme*'nin 1065 beyit olup on mesnevi ve on gazelden oluştuğunu, eserin *Dehnâme* olarak da anıldığını, Fars

---

10 Tourkhan Gandjei, agm., s. 168-169.

11 Mehmet Kanar, çev., *Fahreddin Es'ad-ı Gorganî, Vîs ile Râmîn*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013, s. 230-249.

12 Mehmet Kanar, age., s. 293-300.

13 Eser basılmıştır: Gökhan Çetinkaya, çev., *Fahreddin-i Irakî, Âşıklar Kitabı Uşşâkname*, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul 2016, 152 s.

14 Orhan Bilgin, "Fahreddin-i Irakî", *DİA*, C. 12, İstanbul 1995, s. 84-86. *Leme'ât* da basılmıştır: Ahmet Avni Konuk, çev., *Fahreddin-i Irakî, Leme'ât, Aşka ve Âşıklara Dair*, İlk Harf Yayınları, İstanbul 2012, 184 s.

edebiyatında bu eserden sonra dehnâme yazmanın gelenek hâlini aldığını belirtmektedir.[15]

Uşşâknâme, on fasıldır: Âşıkların vasfı hakkında, âşığın ve maşuğun durumu hakkında, âşıkların sıfatları hakkında, aşkın beyanı hakkında, aşka insanın kâmil olması hakkında, sevgilinin şevkinin beyanı hakkında, aşkın üstünlükleri hakkında, maşuk ile sohbet hakkında, aşkın hakikatinin beyanı hakkında ve kitabın sonu fasıllarından meydana gelir. Görüldüğü gibi eser, mektuplaşma veya karşılıklı konuşma biçiminde düzenlenmiş değildir. Irakî eserini on fasıla ayırarak mecazdan hakikate doğru yol alan âşıklığı şerh etmektedir.[16] Böylece "nâme" kavramının bu eser için "fasıl, bölüm" yerine kullanıldığını söyleyebiliriz. Bu tarzda yazılmış dehnâmeler de vardır ve bu biçim, dehnâmelerin üçüncü düzenleniş biçimidir.

Bize göre, Fahredddin-i Gorgânî'nin *Vîs ü Râmîn* mesnevisinin, 11. yüzyılda yazılmış olmasına karşın sonraki yüzyıllarda birtakım İslami hassasiyetler sebebiyle unutulmuş olması, on mektup ve karşılıklı konuşma bölümleri ile başta Nizâmî'nin *Husrev ü Şirin*'i olmak üzere aşk mesnevilerini, ayrıca bir edebi tür olarak kabul etmemiz gereken dehnâmeleri etkilemiş olduğu gerçeğini değiştirmez. Yine Fahreddin-i Irakî'nin *Uşşâknâme*'sinin dehnâmelere etkisi göz ardı edilemez. Ancak dehnâmelerin kaynakları olarak yalnız yukarıdaki iki eseri zikretmek yeterli olabilir mi? Aşk, âşık ve maşuk konusunu inceleyen bütün bir literatür (başta Arap edebiyatı olmak üzere, Fars ve Türk edebiyatı eserleri) dikkate alınmalıdır. Yine halk kültürü ve halk edebiyatındaki ortak motiflerin de (özellikle mektuplaşma motifi) göz önünde bulundurulması gerektiği kanaatindeyiz.[17]

Fars edebiyatında *dehnâme* tarzında meydana getirilmiş eserlerde *dehfasl, dehbâb, rûhu'l-âşıkîn, ravzatü'l-âşıkîn* gibi başlıklar görülmektedir. Genellikle hezec bahrinde kaleme alınan bu eserlerin mukaddime kısmı klasik mesnevi tertibine uygun olarak tevhid, münacaat, naat, medhiye, sebeb-i telif vb. alt bölümlerden meydana gelmektedir. Asıl konunun ele alındığı bölümde ise on nâme yer alır.[18]

Dehnâmeler üç farklı biçimde düzenlenmektedir: 1- Yalnız âşıktan mâşuğa hitaben yazılmış mektuplar biçiminde düzenlenmiş olanlar. Bunlarda âşığın durumu, aşkın verdiği ıztırap, hasret, kavuşma isteği vb. anlatılır. Mektupların

---

15 Nurettin Bayburtlugil, "Istılâhât-ı Ehl-i Tasavvuf", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* S. 3, İstanbul 1985, s. 345-346, 361.

16 Gökhan Çetinkaya, çev., age. s. 14.

17 Böyle bir çalışma için bk. Mehmet Emin Bars, "A. Olrik'in Epik Yasaları Işığında Ferhat ile Şirin Hikayesi", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* S. 3/1, 2014, s. 306-324.

18 Mehmet Vanlıoğlu, "Dehname", *DİA,* C. 9, 1994, s. 106.

sonunda gazellere yer verilir. Sabâ rüzgârı âşık ile sevgili arasında haberci olur. 2- Karşılıklı konuşma (âşıktan mâşuğa hitap, mâşuktan âşığa cevap) biçiminde düzenlenmiş olanlar. Bunlarda âşık ile mâşuğun hâlleri, birbirilerine olan aşkları, aşk acısı gibi durumlar anlatılır. Mektuplar gazel ve müfredlerle süslenir. Âşık ile maşuk arasında rüzgâr, güneş, ayna gibi sembolik habercilere yer verilir. Sevgilinin acımasızlığı üzerinde duran âşık, ısrarlı yalvarmaları neticesinde maşuğu yumuşatır ve sonunda vuslata erer.[19] 3- Aşk, âşık ve maşuk konularını tasavvufi açıdan on fasılda [bölüm] ele alanlar. Bunlarda gazeller ve birtakım tasavvufi hikayelerin anlatıldığı mesnevilere yer verilir. Türkçe dehnâmelerde özellikle birinci ve ikinci biçim görülmektedir.

Fars edebiyatında dehnâme türünde yazılmış eserler olarak şunları sayabiliriz: Hakîm Senâî [öl. 1131?], *Işknâme,*[20] Fahreddin-i Irâkî [öl. 1289], *Uşşâknâme,*[21] Nakîb-i Şîrâzî [öl. 1302], *Dehbâb,* Hümâm-ı Tebrîzî [öl. 1314], *Sohbetnâme,*[22] Hâce Fazlullah-i Şîrâzî, *Muhabbetnâme [telifi 1336],* İbn Nasûh-ı Fârisî [Ebu Said Han (öl. 1336) devri şairi], *Dehnâme,* Evhadüddin-i Merâgî [öl. 1338], *Mantıku'l-uşşâk,*[23] Rukneddin-i Herevî, *Tuhfetü'l-uşşâk [telifi 1350],* Rüknüddin Sâyin [Toga Timur Han (öl. 1355) devri şairi], *Dehnâme,* Ubeyd-i Zâkânî [öl. 1370], *Uşşâknâme,*[24] Şah Şücâ [öl. 1382], *Rûhu'l-âşıkîn,* İmadüddin Fakîh-i Kirmânî [Ebu'lfevaris Celâleddin Şah Şücâ-yı Muzafferî (öl. 1382) devri şairi], *Dehnâme,*[25] İbn İmâd-ı Horasânî, *Ravzatu'l-muhıbbîn [telifi 1391],*[26] Şerefüddin-i Râmî [Şah Mansur b. Muhammed-i Muzafferî (öl. 1393) devri şairi], *Dehfasl,* Şeyh Harîrî, *Mahbûbu'l-kulûb [telifi 1418],* Şemseddin-i

19 Mehmet Vanlıoğlu, agm., s. 106.

20 576 beyitlik mesnevide aşk konusu felsefi ve tasavvufi açıdan değerlendirilmektedir. Şair, İbn Sînâ [öl. 1037]'nın *Risâle fi'l-'ışk* adlı eserinden etkilenmiştir, bk. Saime İnal Savi, "Senâî", DİA, C. 36, 2009, s. 503.

21 Aruzun hafif bahrinde kaleme alınmıştır. Vezir Şemseddin-i Cüveynî'ye ithaf edilen eser, şairin aşka dair düşüncelerini ihtiva etmektedir, bk. Orhan Bilgin, "Fahreddin-i Irâkî", *DİA,* C. 12, 1995, s. 85.

22 300 beyit civarındaki mesnevi, Şemseddin-i Sahib-divan'ın oğlu Hâce Şerefüddin Harun adına kaleme alınmıştır, bk. http://www.irankulturevi.com/lang-tr-humam tebrz.cgi (Erişim tarihi: 07.11.2015, sa. 14,00)

23 600 beyit civarında olan tasavvufi mesnevi 1307'de Fahreddin-i Irâkî'nin aynı adlı eserine naziredir. Âşık ile mâşuğun mektuplaşmalarından oluşan eser, Nâsıruddin-i Tûsî'nin torunu Vecîhüddin Yusuf'un isteği üzerine ve ona ithafen yazılmıştır, bk. A. Naci Tokmak, "Evhadüddîn-i Merâgî", *DİA,* C. 11, 1995, s. 520.

24 734 beyitlik bir mesnevidir. Eserde âşık ile mâşuğun hâlleri dile getirilmektedir, bk. Hasan Çiftçi, "Ubeyd-i Zâkânî", DİA, C. 42, 2012, s. 16.

25 Şairin Şah Şücâ'a, dönemin şeyhlerine ve dostlarına yazmış olduğu mektuplardan oluşmaktadır, bk. Tahsin Yazıcı, "İmâd-i Fakîh", *DİA,* C. 22, 2000, s. 169.

26 Mehmet Vanlıoğlu, "Dehname", *DİA,* s. 106.

Kâtibî [öl. 1435], *Dehbâb,*[27] Fettâh-ı Nişâbûrî [öl. 1448], *Dehnâme,* Ârif-i Herevî [öl. 1449], *Dehnâme,* Hâce Mahmûd-ı Berse [Alaüddevle Mirza (öl. 1459) devri şairi], *Dehnâme,* Azîz-i Buhârî [15. yüzyıl], *Ravzatu'l-âşıkîn,* Ayşî-i Şîrâzî [15. yüzyıl], *Işretnâme.*

Şimdiye kadar tespit edilmiş Türkçe dehnâmeler ise şunlardır: Horazmî, *Muhabbetnâme [telifi 1353],*[28] Hucendî [15. yüzyılın başında hayatta], *Letâfetnâme,* Yûsuf-ı Emîrî, *Dehnâme [telifi 1429],*[29] Seyyid Ahmed Mirza, *Taaşşuknâme [telifi 1436],*[30] Şah İsmail-i Hatâî [öl. 1524], *Dehnâme,*[31] Fethî [16. yüzyıl?], *Dehnâme.*[32]

II. Hucendî'nin *Letâfetnâme*'si

Letâfetnâme yazarı Hucendî'nin hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. *Letâfetnâme,* Horazmî'nin *Muhabbetnâme*'sine nazire olarak yazılmış olup Mahmud Tarhan'a sunulmuştur. A. J. E. Bodrogligeti, Mahmud Tarhan'ın Hârizm hâkimi Küçük Muhammed [öl. 1424]'in oğlu olduğunu söylemektedir.[33] Buna göre Hucendî 15. yüzyılın ilk çeyreğinde hayattadır. Mahlasından hareketle Hucendli olduğunu söyleyebiliriz. Hayatına dair başka bilgiler ise mevcut değildir.

Hucendî'nin eseri *Letâfetnâme,* yukarıda izah etmeye çalıştığımız üzere birinci tip dehnâmeler biçiminde tanzim edilmiştir. Eser, âşıktan sevgiliye yazılmış on mektuptan oluşur. *Letâfetnâme*'nin biçim özellikleri ile ilgili şunları söyleyebiliriz:

Letâfetnâme, mesnevi nazım biçiminde, hezec bahrinin mefâîlün mefâîlün feûlün aruz kalıbı ile kaleme alınmıştır. Eserin giriş bölümünde 22 beyitlik tevhid, 15 beyitlik na't, 26 beyitlik sebeb-i nazm ve 20 beyitlik Mahmud Tarhan

---

27 Mesnevi, şairin oğluna nasihatleri ve bu nasihatlerle ilgili hikâyeleri ihtiva etmektedir. Herhâlde bu nasihat ve hikâyeler aşk mevzuundadır. Kâtibî'nin bir de *Sînâme*'si vardır ki otuz tasavvufi aşk mektubundan meydana gelmiştir. Eserin bir adı *Muhibb ü Mahbûb*'dur, bk. Mehmet Vanlıoğlu, "Kâtibî, Şemseddin", DİA, C. 25, 2002, s. 42.

28 Osman Fikri Sertkaya, "Horazmî'nin Muhabbetnâme'sinin İki Yeni Yazma Nüshası Üzerine", *Türkiyat Mecmuası,* C. 17, İstanbul 1973, s. 185-207.

29 Kazım Köktekin, hzl., *Yûsuf Emîrî, Dehnâme,* TDK yayını, Ankara 2013.

30 Kazım Köktekin, hzl., *Seyyid Ahmed Mirza, Taaşşuknâme (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),* Atatürk Üniversitesi yayını, Erzurum 2000.

31 Babek Cavanşir - Ekber N. Necef, hzl., *Şah İsmail Hatai Külliyatı,* Kaknüs yayını, İstanbul 2006, s. 507-646.

32 Abdülbaki Çetin, "Bilinmeyen Bir Türkçe Dehnâme", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi,* C. 3, S. 4 (Aralık), 2006, s. 91-110.

33 A. J. E. Bodrogligeti, "Fazylov's Edition of Khujandi's Latafat-nama: A Review Article", *Journal of Middle East Studies,* 12, Cambridge University Press, 1980, p. 101-109.

medhi yer alır. Bundan sonra asıl konunun işlendiği nâmeler bölümü gelmektedir. Evvel nâme 25 beyit, ekinçi nâme 26 beyit, üçünçi nâme 23 beyit, törtünçi nâme 24 beyit, beşinçi nâme 26 beyit, altınçı nâme 25 beyit, yetinçi nâme 25 beyit, seksinçi nâme 24 beyit, toksunçı nâme 25 beyit ve onunçı nâme 25 beyittir. Son bölüm olan hâtime kısmı ise 13 beyittir.

Letâfetnâme, âşık bir gencin isteği üzerine yazılmıştır. Şair, Sebeb-i Nazm-ı Kitâb Aytur başlıklı bölümde eserin yazılış sebebini şöyle açıklar:

tefekkürde turur ėrdim seḥergāh
ėşikdin bir cevānī kirdi nā-gāh

firāḳ otında baġrı pāre bolġan
acunda ʿışḳ uçun āvāre bolġan (44-45. beyitler)

dėdi sėn-sėn ėl içre uz be-ġāyet
tiler-mėn ḳılsaġan bizge ʿınāyet

sėni şāʿir tėp ayturlar ḫalāyıḳ
sözüŋdin tuḫfe kėltür bizge lāyıḳ

tiler-mėn sėndin ėy kān-ı melāḥat
ki bėrseŋ söz bilen cānımġa rāḥat

maḥabbet cāmıdın içseŋ şarābī
*Maḥabbet-nāme*ġa dėseŋ cevābī

ḳabūl ḳıldım ḳabūliyyet yoḳ ėrken
şalāḫ urdum şalāḥıyyet yoḳ ėrken (49-53. beyitler)

Şair eserini tamamladıktan sonra kıymetini yalnız Mahmud Tarhan'ın bilebileceğini düşünerek ona sunmayı karar vermiştir:

sözüm çūn dānedür nādān ne bilsün
belī ḫayvān suyın ḫayvān ne bilsün

ḫıred dėdi maŋa tarḫanġa barġıl
selāṭīn serveri sulṭānġa barġıl

ma'ānī bir beden tėk rūḥı oldur
ḳamuġ şā'irleriŋ memduḥı oldur

cemāli birle cānım tāze bolsun
şehim atı belend-āvāze bolsun

özüm birle özüm endīşe ḳıldım
şehim medḥ ü şenāsın pīşe ḳıldım

ayā faḫr-ı selāṭīn şāh-ı devrān
zamāne mefḫarı Maḥmūd Tarḫan (59-64. beyitler)

İlk üç mektup sevgiliye yazılmıştır, dolayısıyla sevgiliye hitap sözü ile başlar: ayā ser-defter-i ḫūbān-ı 'ālem (84), ayā ḳaddi şanavber çihresi gül (109), ayā nāzük bedenler körkke bayı (135). Dördüncü mektup ise sabâ rüzgârına hitaben yazılmıştır. Âşık, sabâ rüzgârından sevgilisi için aracılık etmesini istemektedir, mektup şöyle başlar:

şabā mėndin selām ol bī-vefāġa
büt-i nā-mihrbān kān-ı cefāġa (158)

Sonraki mektuplarda yeniden sevgiliye seslenilir: ayā dil-ber kėl ėmdi yaz açıldı (182), ayā serv-i sehī boyluḳ bėli ḳıl (207), ayā ḳaddı şanavber ḫaddı lāle (232), ayā ḥusn içre 'ālem bī-naẓīri (257), ayā nā-mihrbān 'ahdi yalan yār (281), ayā 'ahdi vefāsız dil-rübā yār (301).

Hatime bölümünde şair eserini işitse Horazmî'nin de beğeneceğini, sözlerinin yakıcı olduğunu belirtir ve okuyucudan, eserinin kusurlarına rağmen duasını eksik etmemesini ister:

Ḫucendī sözleriŋ **Ḫ^{v}ārizmī** miskīn
ėşitse yollı dėp ḳılġaydı taḥsīn (336)

sözümde her nėçe kim bolsa taḳṣīr
oḳur bolsaŋ du'āda ḳılma te'ḫīr

oḳup ġamgīn köŋülni şād ḳılġıl
Ḫucendīni du'āda yād ḳılġıl (339-340)

Mektuplar genellikle sâkîye seslenme ile sona ermektedir. Birinci mektubun sonu: kėl ėy sāḳī şarāb-ı nāb kėltür (108), ikinci mektup sonu: kėl ėy sāḳī bu

kün meclis ḳuralı (134), üçüncü mektup sonu: kėl ėy sāḳī içeli cām-ı Cemni (157), dördüncü mektup sonu: kėl ėy sāḳī içeliŋ cām-ı gül-gūn (181), altıncı mektup sonu: kėl ėy sāḳī şarāb-ı arġavān bėr (231), yedinci mektup sonu: kėl ėy sāḳī ḳadeḥ kėltür içelin (256), sekizinci mektup sonu: kėl ėy sāḳī kėtürgil cām-ı gül-fām (280), dokuzuncu mektup sonu: kėl ėy sāḳī içeliŋ cām-ı Cemni (305), onuncu mektup sonu: kėl ėy sāḳī şarāb-ı nāb kėltür (330).

Şairin mahlası *Letâfetnâme*'nin muhtelif yerlerinde geçmektedir: Tevhid bölümü (20. beyit), Na't (35. beyit), Mahmud Tarhan Medhiyesi (81. beyit), Altıncı Nâme (230. beyit), Sekizinci Nâme (279. beyit), Onuncu Nâme (329. beyit), Hâtime (336, 338 ve 340. beyitler).

Letâfetnâme, Horazmî'nin *Muhabbetnâme*'sine nazire olmakla birlikte ondaki gibi Farsça bölümler içermez, eser baştan sona Türkçe yazılmıştır. Daha sonra veya aynı dönemde kaleme alınan Yûsuf-ı Emîrî'nin *Dehnâme*'si biçim olarak *Letâfetnâme*'den kısmen farklılık gösterir. Emîrî'nin eserindeki on mektuptan beşi (1, 3, 5, 7 ve 9. mektuplar) âşıktan sevgiliye, diğer beşi de (2, 4, 6, 8 ve 10. mektuplar) sevgiliden âşığa cevap olarak yazılmıştır.[34] Yine her nâmenin sonunda bir gazel yer alır. Seyyid Ahmed Mirza'nın *Taaşşuknâme*'si ise Emîrî'nin eserine benzer. *Taaşşuknâme*'de her nâmenin sonunda bir gazel bulunur ve şair gazelin hangi makamda okunması gerektiğini bir beyitle ifade eder. Ardından nâmenin konusunu birkaç beyitle özetler. Hatâî ve Fethî'nin dehnâmeleri de Yûsuf-ı Emîrî ve Seyyid Ahmed Mirza'nın eserlerinde olduğu gibi her nâme sonunda birer gazel ihtiva eder.

Horazmî, Hucendî, Yûsuf-ı Emîrî, Seyyid Ahmed Mirza ve Fethî'nin dehnâmeleri hezec bahrinin aynı kalıbı ile, mefâîlün mefâîlün feûlün, yazılmıştır. Horazmî ile Hucendî'nin dehnâmeleri yalnız âşıktan sevgiliye yazılmışken, diğer şairlerin dehnâmelerinde sevgiliden âşığa cevabi mahiyette yazılmış mektuplar da yer almaktadır.

Letâfetnâme üzerine yapılan çalışmalar

Letâfetnâme'nin bilinen beş yazma nüshası bulunmaktadır. Bunlar: Birnbaum nüshası (istinsahı 1444), Kabul Museum nüshası (istinsahı 1488), British Museum OR 7914/5 (istinsahı 1509),[35] Ali Emiri Manzum 1221 ve aynı kütüphanede Arabi 86/2.

Eser üzerine yapılan en eski çalışma Aysel Ülgen'e aittir. 1962'de İstanbul Üniversitesi'nde bitirme tezi olarak hazırlanan çalışma British Museum nüshasına dayanmakta olup yazar, Ali Emiri nüshaları ile esas aldığı nüshayı karşılaş-

34 Kazım Köktekin, *Yûsuf Emîrî, Dehnâme,* TDK yayını, Ankara 2013, s. 19.

35 Nüshanın kopyası, Süleymaniye Kütüphanesi Mikrofilm Arşivi 03088-005 numarada bulunmaktadır.

tırmıştır. Çalışma edisyon kritik, dil incelemesi ve sözlükten oluşmaktadır.[36] Çalışmada diliçi çeviri yer almaz. Metnin tamamı 324 beyittir. İstanbul nüshalarında bulunan 3 beyit bu çalışmada yer almamaktadır.

T. Gandjei 1964'te yazdığı bir makalede *Letâfetnâme*'nin Kabil Müzesi'nde bulunan Uygur harfli nüshası hakkında bilgi vermiştir. Bu makale O. F. Sertkaya tarafından tanıtılmıştır.[37]

1966'da *Letâfetnâme* E. Rubovszky adlı bir Macar öğrenci tarafından mezuniyet tezi olarak hazırlanmıştır.[38] Çalışmanın hangi nüshaya dayandığı veya çalışmada edisyon kritik yapılıp yapılmadığı bilinmemektedir.

1970'de T. Gandjei yayımladığı makalede bu defa Kabil Müzesi'ndeki nüshanın transkripsiyonlu metnini ve Uygur harfli nüshanın tamamının fotokopisini vermiştir. Bu çalışma da O. F. Sertkaya tarafından tanıtılmıştır.[39] Tanıtma yazısında Sertkaya, Gandjei'nin çalışmasında görülen birtakım eksiklik ve hataları da düzeltmektedir. Sertkaya'nın bildirdiğine göre Gandjei'nin hazırladığı *Letâfetnâme* metni Kabil nüshası ile İstanbul nüshalarının karşılaştırmasına dayanmaktadır. Bu çalışma 313 beyittir. Sertkaya, Arap harfli nüshaların, yani İstanbul Ali Emiri nüshalarının Kabil nüshasından 26 beyit daha fazla olduğunu söylemektedir[40] ki bizim tespitimize göre de öyledir.

1976'da E. İ. Fazılov *Letâfetnâme*'yi yeniden yayımlamıştır. Eser yine O. F. Sertkaya tarafından tanıtılmıştır.[41] Buradan öğrendiğimize göre Fazılov'un çalışması Gandjei'nin yayınına, dolayısıyla *Letâfetnâme*'nin Uygur harfli nüshasına dayanmaktadır. Yazar, Sertkaya'nın ifadesiyle Birnbaum nüshası hariç, dört nüshadan Uygur harfli olanını esas almış, Uygur harfli nüshada olmayan beyitleri nüsha farklarında göstermiştir.[42] Fazılov'un çalışması da 313 beyittir. Anlaşılan o ki Fazılov, Gandjei'nin metin yayınını inceleme, çeviri ve

---

36 Aysel Ülgen, *Letâfetnâme, Edisyon Kritik ve Dil Hususiyetleri Üzerinde Bir Çalışma*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Mezuniyet Tezi, 1962, iv+iii+204 s.

37 Osman Fikri Sertkaya, "Kabil Müzesindeki Uygur Harfli Letâfetnâme Yazması Üzerine Notlar", *TDED*, C. 19, 1971, s. 231-232.

38 Bu tezden O. F. Sertkaya'nın tanıtım yazısı sayesinde haberdar olduk; Osman Fikri Sertkaya, "Hocendî'nin Letâfetnâme'si ve Uygur Harfli Nüshasının Tıpkıbasımı", *TDED*, C. 19, 1971, s. 232-235.

39 Osman Fikri Sertkaya, age., s. 232-235.

40 Osman Fikri Sertkaya, age., s. 234.

41 Osman Fikri Sertkaya, "E. İ. Fazılov, *Hodjendi, Latafatname (Kniga o krasote)*, Vedenie, Transkriptsiya, Teksta, Perevod, Glossariy, Garmmatiçeskiy Ukazetel', Taşkent 1976, 200 s." *TDED*, C. 22, 1976, s. 285-287.

42 Osman Fikri Sertkaya, age., s. 286.

sözlük ekleyerek kitaba dönüştürmüştür. Bu çalışma 1980'de Bodrogligeti tarafından tenkit edilmiştir.[43]

Hucendî'nin *Letâfetnâme*'si üzerine yapılmış anılan çalışmalar geride kalmıştır ve yakın dönemde bildiğimiz kadarıyla Türkiye'de ve Türkiye dışında *Letâfetnâme* üzerinde bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bugün için özellikle eserin çeviriyazılı metnine ulaşmada zorluklar bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen sâiklerle *Letâfetnâme* metnini yeniden ele almayı istedik. Bizim çalışmamız İstanbul'daki iki yazma nüsha ile İngiltere nüshası (Ülgen'in çalışması) ve Kabil nüshasına (Fazılov neşri) dayanmaktadır. Birnbaum nüshasını görme imkanımız olmadı. Ancak yaptığımız edisyon kritik çalışması ile 343 beyitlik bir metin ortaya çıktı. Bu Gandjei ve Fazılov'un neşirlerinden 30 beyit daha fazladır. *Letâfetnâme*'nin tenkitli metnini bugünün araştırıcı-okuyucularının dikkatine sunuyoruz.

Leṭāfet-nāme-yi Ḫucendī*

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün
Hezec: + - - - / + - - - / + - -

1 ṣenā Ḳādirġa kim cān bėrdi bizge
'ınāyet ḳıldı īmān bėrdi bizge

2 yaratġan ādem ü ḥūr u melekni
tüzetken 'arş u kürsī vü felekni

3 şecerġa ḫıl'at-ı nev-rūzī bėrgen
ḳamuḳ ḫalḳ-ı cihānġa rūzī bėrgen

4 toḳuz eflākni asḳan mu'allaḳ
yėti ḳat yėrni hem ḳılġan muṭabbaḳ

---

43 A. J. E. Bodrogligeti, "Fazylov's Edition of Khujandi's Latafat-nama: A Review Article", *Journal of Middle East Studies,* 12, Cambridge University Press, 1980, p. 101-109.

* **A 91[a], M 01[b].**

2 ḥūr: cinn F, Ü; tüzetken: töretken F.

3 A-, M-.

4 asḳan: tutkan F.

5 Ḫudāvendī kim ol ʿālem yarattı
menī suvdın benī ādem yarattı

6 çimen ḳuşlarnı iŋretür seḥerde
tükel niʿmet bėrür şāḫ-ı şecerde

7 bulutlarnı hevā üzre yörütür
susalıḳda şadef aġzın ḳurutur

8 töretti yaş içinde laʿl ü yāḳūt
perī vü ādemīġa bėrür ol ḳut

9 yarattı ḳudretidin şehd ü ḥanẓal
ḳamışdın şehd ü şeker arıdın bal

10 biregüni ḳılur niʿmet bile bay
yene birisi tün kün nāle vü vāy

11 biregüni oḳup ferzāne ḳıldı
yene birni ḳavup bīgāne ḳıldı

12 ḳılur ādemni ḳudsīlarġa mescūd
ʿAzāzilni ḳılur melʿūn u merdūd

13 bėrür Nūḥ ḳavmıġa ṭūfān belāsın
kėyürüp Nūḥġa ʿızzet pelāsın

14 Ḫalīlġa ot içinde bėrdi bostān
dağı Nemrūd otın ḳıldı gülistān

---

5 kim: ki M,Ü.
6 tükel: tüken A, M.
7 susalıḳda: susalıḳtın Ü, susızlıḳtın F.
8 töretti yaş: yarattı taş F, bėrür ol: ol bėrür F.
9 F'de mısralar yer değiştirmiştir. yarattı: töretti F, şehd: ḳand F
10 F-.
11 F-.
12 **M 02ª.** F'de 10. beyit.
13 F-. kėyürüp: kėyürür Ü.
14 F-. dağı: tağı Ü.

15 bėrür Ya'ḳūbġa Yūsuf firāḳın
aḳartur iştiyāḳıda ḳaraḳın

16 ḳılur maḥbūs Yūsufnı ḳuduḳda
yene ḳul dek satarlar her ḳapuḳda

17 Süleymānġa ḳılur yėlni müsaḫḫar
bolur Dāvūd şevḳında zirihger

18 bėrür 'Īsāġa ol cevr ü cefānı
ḳılur server Muḥammed Muṣṭafānı

19 ilāhī cümleniŋ sırrın bilür-sėn
yėter ėrkiŋ ne kim ḳılsaŋ ḳılur-sėn

20 Ḥudāyā köŋlüm içre 'ışḳ otın yaḳ
Ḥucendī ḫastaġa luṭfuŋ bile baḳ

21 maḥabbet cāmıdın şahbā içürgin
tana''umlar tenim ḳıldı kėçürgin

22 ilāhī mėni cānāndın ayırma
'azīz cānımnı īmāndın ayırma

fī-na'ti'n-Nebī 'aleyhi's-selām*

23 taḥıyyet ma'deni ṣıdḳ u ṣafāġa
ḥabību'llāh Muḥammed Muṣṭafāġa

24 sökel bolġan köŋüllerniŋ ṭabībi
şerī'at ravżasınıŋ 'andelībi

---

15 F'de 11. beyit. aḳartur: suġarur F.
16 ḳapuḳda: ḳuduġda A, M.
18 bėrür 'Īsāġa: 'āşıḳlarġa bėrür F.
21 içürgin: içürgil F, tana''umlar tenim ḳıldı: ḫaṭā işler tilim ḳıldım F, Ü; kėçürgin: kėçürgil F.
22 mėni cānāndın: sėn mėni cāndın F.
* Başlık: Ü-.
23 taḥıyyet: durūd F.
24 **M 02^{b}.**

25 Muḥammed ʿışḳ gencine emīndür
Muḥammed *raḥmet*^{en} *li'l-ʿālemīn*dür

26 Muḥammed ol kim aydı Ḫaḳ taʿālā
fe-kāne ḳābe ḳavseyni ev ednā

27 Muḥammed enbiyālar serveridür
Muḥammed enbiyālar reh-beridür

28 zihī sulṭān^{u} dāri'l-milk u eflāk
Uġan bėrdi aŋa teşrīf-i levlāk

29 ḳamuġ ʿālemni īmāŋġa oḳudı
cihān kerrārların birge toḳudı

30 İdi ḥukmi bile körgüzdi muʿciz
ʿArab kāfirlerini ḳıldı ʿāciz

31 işāret birle aynı pāre ḳıldı
cihān sulṭānların bī-çāre ḳıldı

32 ayā sulṭān-ı ẕürriyyāt-ı ādem
sėn oḳdur-sėn şefāʿat-ḫ^{v}āh-ı ʿālem

33 imām-ı enbiyā sāḳī-yi Kevŝer
sėn-oḳdur-sėn şefīʿ-ı rūz-ı maḥşer

34 yazuḳdın özge yoḳ mėnde biżāʿat
uluġ künde maŋa ḳılġın şefāʿat

35 şehenşeh-sėn **Ḫucendī**dür gedāyıŋ
ġalaṭ dėdim kim oldur ḫāk-i pāyıŋ

---

25 emīndür: emīn ol F, Ü; ʿālemīndür: ʿālemīn ol F, Ü.
26 F'de mısralar yer değiştirmiştir.
27 enbiyālar: enbiyānıŋ F.
28 zihī: şehī A, M; aŋa: saŋa F.
29 kerrārların birge: gürbüzlerin yėrge F.
31 cihān sultānların bī-çāre ḳıldı A-, M-.
34 ḳılġın: ḳılġıl F, Ü.
35 ġalaṭ dėdim kim oldur: közi-y-le sürme ḳılsun F.

36 yene yüz miŋ durūd ol tört velīġa
Ebū Bekr ü ʿOmer ʿOṣmān ʿAlīġa

37 Resūl aydı mėniŋ aṣḥābım encüm
bi-eyyⁱ iḳtedeytum ihtedeytum

sebeb-i naẓm-ı kitāb aytur

38 seḥer vaḳtinde kim sulṭān-ı ḫāver
cemālıŋdın cihān oldı münevver

39 alıp nīze ėlikke ḫusrev-i Çīn
Ḥabeş sulṭānını sürdi cihāndın

40 şeh-i maşrıḳ ʿalem ʿālemġa urdı
sipāh-ı zeng ḳorḳup köz yaşurdı

41 çıḳardı ėrse şeh ḫancer bėlidin
Ḥabeş ḳaçtı revānī Rūm ėlidin

42 sipāh-ı Türk boldısa siyāhī
ʿazīmet tutdı Hindūlar sipāhı

43 ḫuros-ı ṣubḥ-dem feryād aşurdı
kėçe zāġı yumurtḳasın yaşurdı

44 tefekkürde turur ėrdim seḥergāh
ėşikdin bir cevānī kirdi nā-gāh

45 firāḳ otında baġrı pāre bolġan
acunda ʿışḳ uçūn āvāre bolġan

---

36 F-.
37 **M 03ᵃ.**
38 oldı: boldı F.
39 sürdi: ḳavdı F.
40 zeng: zengī F, köz: yüz F, Ü.
41 ḳaçtı revānī: sulṭānı ḳaçtı F, Ü.
42 A-, M-. siyāhī: sipāhı F, ʿazīmet: hezīmet F.
44 cevānī: cevāne F.
45 acunda: elindin F, Ü.

46 anıŋ kim ʿışḳı yoḳ andın ne ḥāṣıl
sėver cānānesiz cāndın ne ḥāṣıl

47 ne bilsün tėgme nādān ʿışḳ bāzı
ḥaḳīḳat bolmasa bārī mecāzı

48 anıŋ kim bir sėver cānānı yoḳtur
ḥaḳīḳat bil tenide cānı yoḳtur

49 dėdi sėn-sėn ėl içre uz be-ġāyet
tiler-mėn ḳılsaġan bizge ʿınāyet

50 sėni şāʿir tėp ayturlar ḥalāyıḳ
sözüŋdin tuḥfe kėltür bizge lāyıḳ

51 tiler-mėn sėndin ėy kān-ı melāḥat
ki bėrseŋ söz bilen cānımġa rāḥat

52 maḥabbet cāmıdın içseŋ şarābī
Maḥabbet-nāmeġa dėseŋ cevābī

53 ḳabūl ḳıldım ḳabūliyyet yoḳ ėrken
şalāḥ urdum şalāḥiyyet yoḳ ėrken

54 baḳup söz ḳızınıŋ yüzini açtım
başıġa dür cevāhir yinçü saçtım

55 tefekkür baḥrıġa battım ḥıcābsız
çıḳardım dürr ü cevher köp ḥısābsız

---

46 yoḳ: A-, M-.
47 F'de mısralar yer değiştirmiştir.
48 tenide: teninde Ü.
49 dėdi sėn-sėn ėl içre: ayur kim söz içinde F, ayur ėy söz içinde Ü; sėn: mėn M, tiler-mėn ḳılsagan: nė bolġay ḳılsaŋız F, Ü.
50 A-, M-.
51 A-, M-. bilen: bile F.
52 **M 03^{b}.** dėseŋ: aysaŋ F.
53 ḳıldım: ėttim F, Ü; şalāḥ: şalā Ü, şalāḥ urdum: fesād oldı F.
54 ḳızınıŋ: şāhidiniŋ F, Ü; yinçü: inçü Ü.
55 A-, M-.

56 riyāżet baḫrıġa saldım özümni
ʿıbāret silkiġa tüzdüm sözümni

57 tilimde söz ėlimde ḫāme boldı
Leṭāfet-nāme hem on nāme boldı

58 ṭabīʿatdın çıḳardım naẓm bisyār
acunda bulmadım ėkev ḫarīdār

59 sözüm çün dānedür nādān ne bilsün
belī ḥayvān suyın ḥayvān ne bilsün

60 ḫıred dėdi maŋa tarḫanġa bargıl
selāṭīn serveri sulṭānġa bargıl

61 maʿānī bir beden tėk rūḥı oldur
ḳamuġ şāʿirleriŋ memduḥı oldur

62 cemāli birle cānım tāze bolsun
şehim atı belend-āvāze bolsun

63 özüm birle özüm endīşe ḳıldım
şehim medḥ ü şenāsın pīşe ḳıldım

Maḥmūd Tarḫan medḥi

64 ayā faḫr-ı selāṭīn şāh-ı devrān
zamāne mefḫarı Maḥmūd Tarḫan

65 acun faḫrı şehenşāh-ı zamāne
ṣıfātıŋ şavleti toldı cihāna

---

56 baḫrıġa: baḫrına Ü, silkiġa: silkige A, silkine F; tüzdüm: tarttım F.
57 tilimde söz ėlimde: tilim söz eyleyemde A, M.
58 ėkev: edgü F.
59 ḥayvān suyın: ādem tilin F.
60 dėdi: aytur F.
61 bir beden tėk rūḥı: berberiniŋ Rūmı A, M; memduḥı: maḥdūmı A, M.
63 şenāsın: duʿāsın F.
64 mefḫarı: muʿcizi A, M.
65 **M 04ª.** ṣıfātıŋ şavleti: ṣıfātı şavletiŋ F.

66 zihī şāḥıb-ḳırān arslan yüreklig
ma'ānī meclisi içre kėreklig

67 saḫāvet bābıda çūn Ḥātem-i Ṭay
şecā'at milkide çūn Kāvus-ı Key

68 ḳılıcıŋ heybetidin Rüstem-i Zāl
ḳılıpdur dünyede gor içre inzāl

69 cihān tuttuŋ ḳamuḳ 'adliŋ güçindin
yaşın yaşnar ḳılıcıŋıŋ ucındın

70 seḫāvet milkide şāḥıb-ḳadem-sėn
leṭāfet ma'deni kān-ı kerem-sėn

71 bėgim 'adliŋ ḳamuk 'ālemġa toldı
ḳuyaş yañlıġ sıfātıŋ cilve boldı

72 cemāliŋ 'aksidin ḫur-şīd alur nūr
atıŋ boldı ḳamuḳ 'ālemde meşhūr

73 bulut içre yaşundı ay yüzüŋdin
şeker sızdı ḳamış içre sözüŋdin

74 ḳuyaş yüzüŋ körüp yėrge yıḳıldı
ayaġıŋ toprağını sürme ḳıldı

75 felek mihri bile ėvrülse miŋ yıl
sėniŋ dėk ḳılmaġay dünyāda ḥāṣıl

76 ma'ānī içre şāhım ḳıl yarar-sėn
acunda her ne ḳılsaŋ ḳıl yarar-sėn

---

66 A-, M-.
67 milkide: milki M.
68 **A 91^{b}.** gor içre inzāl: kök içre ibdāl A, M.
69 tuttuŋ: tındı F, Ü, ḳamuḳ: sėniŋ F, yaşnar: yaşar A, M; ḳılıcıŋıŋ: ḳılıcıŋ M.
71 A-, M-, Ü-.
72 'aksidin: ḳurşıdın A, M.
73 yasundı: yaşundı A, Ü.
74 ayaġıŋ: adaġıŋ F.
75 mihri: başı F, miŋ: biŋ A, M.
76 F'de 80. beyittir.

77 söz aymaḳ siz kėbi dānā ḳaşında
ḳuduḳ ḳazmaḳ-durur deryā ḳaşında

78 velīkin mūr kėltürdi uzaḳın
Süleymānġa cirerkeniŋ ayaḳın

79 Süleymān dek-durur cāh u celālıŋ
ayaḳ astında ḳalmaġay cemālıŋ

80 eşer ḳılsa eger luṭfuŋ cemālı
ayaḳ astında ḳalmaġay çu mālı

81 seḫāvet içide miŋde bir er-sėn
naẓar ḳılġın **Ḫucendī**ġa birer sėn

82 ḫired şaṭrancnı üttüŋ cihāndın
sėniŋ luṭfuŋ ḳılaydur-mėn cenāndın

83 hemīşe ẕāt-ı pākiŋ bar bolsun
sa'ādet baḫt u devlet yār bolsun

evvel nāme

84 ayā ser-defter-i ḫūbān-ı 'ālem
cihān milki ḳamuḳ sizge müsellem

85 sėn oḳ-sėn ḫusrev-i milk-i melāḥat
ḳılıpdur ġamzeŋiz cānlar cirāḥat

86 alur zülfüŋ nesīmidin revān bād
İrem bāġında yoḳ siz dek perī-zād

---

77 kibi: bigin F, Ü; ḳaşında: ḳatında F, Ü; ḳuduḳ ḳazmaḳ-turur: ḳuyuḳ ḳazmaḳ-durur A, M; turur: erür F, ḳaşında: ḳatında F.
78 uzaḳın: yaraḳın F, yadaḳın Ü; cirerkeniŋ: çėvürtkeniŋ F, Ü.
79 celālıŋ: cemālıŋ Ü, ayaḳ astında ḳalmaġay: Ḫucendī tėk ża'īf bolsun F, Ḫucendī-yi ża'īf bolsun Ü.
80 A-, M-, Ü-. ayaḳ astında: adaḳ astıda F.
81 **M 04**^{b}. içide: içre sėn Ü, naẓar ḳılġın: 'ınāyet ḳıl F, ḳılġın: ḳılġıl Ü.
82 ḳılaydur-mėn cenāndın: bile toldı cihāndın F.
84 cihān milki ḳamuḳ: ḳamu milk-i cihān F.
85 ḫusrev-i: server-i F, Ü; milk-i: ḫusn-i F, cānlar: cānġa F.
86 revān bād: perī-zād F, siz: sėn F.

87 ḫacil ḫur-şīd-i tābān ay yüzüŋdin
yatur maḫmūr bolup nerges közüŋdin

88 leb-i laʿliŋ ʿasel tiliŋ çın arı
çimenniŋ servi dek ḳaddıŋ çinarı

89 bėgim aġzıŋda söz arı balıdur
sözüŋüzge cevāb ārī belīdür

90 eger ġamzeŋġa ḳılsaŋ bir işāret
ḳılur bir demde yüz miŋ cānnı ġāret

91 cihān ḫusrevleri şīrīn sözüŋe
bolup mecnūn baḳa ḳalur yüzüŋe

92 ısırġan dānesi çün Müşterīdür
saçıŋġa nāfe-yi Çīn müşterīdür

93 yüzüŋ kündür bėgim zülfüŋ şeb-i tār
saçıŋ çıbında penhān müşk-i Tātār

94 saçıŋ bėlge yėter bėliŋse saç tėk
saçıŋ Çīn müşki ʿanber saçsa saç tėk

95 lebiŋ laʿl-i Bedaḫşān tişleriŋ dürr
şadef aġzın ḳurutġan tişleriŋdür

96 yüzüŋni Ḥaḳ cihān gülzārı ḳıldı
yüzüŋni kördi vü gül zārī ḳıldı

97 şeker narḫın lebiŋ erzān ḳılıptur
tar aġzıŋ ġunca baġrın ḳan ḳılıptur

---

87 **A 92ª.** ḫurşīd-i tābān ay: A-, M-; yüzüŋdin: A-, bolup: olup F.
88 leb-i laʿlıŋ ʿasel tiliŋ: şeker laʿl-i lebiŋ balı F, servi dek: serveri F.
90 F'de 112. beyittir.
91 ḳalur: ḳaldı F.
92 ısırġan dānesi çün: [...]ḫīn A, M; saçıŋġa nāfe-yi Çīn: [...]ḫīn A, M.
93 **M 05ª.** kündür: kündüz F, Ü; bėgim: bigin F, çıbında: çīninde F, Ü.
94 A-, M-, Ü-.
97 şeker narḫın lebiŋ: A-, M-; tar aġzıŋ ġunca baġrın ḳan: A-, M-.

98 ḳılıp zülfüŋ köŋüllerni perîşān
lebiŋdin uftanur la'l-i Bedaḫşān

99 perî mu-sėn bu ṭal'at birle yā ḥūr
Uġan ḳılsun yüzüŋdin çeşm-i bed dūr

100 sėniŋ 'ışḳında cān keçti bedendin
sėvükrek-sėn maŋa cān u cihāndın

101 yüzüŋ şem'ıne cān pervāne boldı
köŋül zencīriŋe dīvāne boldı

102 yüzümni ḳıldı şarıḳ al yaŋaḳıŋ
ḳızıl ḳanım töker cādū ḳaraḳıŋ

103 sėni sėvmes kişi ādem degüldür
yaŋaḳıŋ lāle çihreŋ berg-i güldür

104 vışālında kėçe kündüz ėver-mėn
sėni sėvgen uçūn cānnı sėver-mėn

105 günah bolsa sėni sėvmeklik ėy yār
cihānda bolmaġay mėn tėk günahkār

106 sėni sėvgen kişige cān kėrekmes
bihişt ü kevṣer ü rıḍvān kėrekmes

107 közümge ḫāk-i pāyıŋ tūtiyādur
tenim toprağ u 'ışḳıŋ kīmyādur

108 kėl ėy sāḳī şarāb-ı nāb kėltür
faḳīrler köŋlini deryāb kėltür

---

98 A-, M-. ḳılıp: ḳılur F.
99 perî mu-sėn bu tal'at birle yā: A-, M-.
100 A-, M-, Ü-.
101 köŋül: saçıŋ F.
103 F'de mısraların yeri değişmiştir.
104 A-, M-, Ü-.
105 A-, M-, Ü-.
107 A 92^{b}.

ėkinçi nāme

109 ayā ḳaddı şanavber çihresi gül
saçı reyḥān mėŋizlik zülfi sünbül

110 yüzüŋ kündür saçıŋ yeldā kėçesi
tilim ʿāşıḳ yüzüŋe cān kėçesi

111 köp öksükdür yėŋi ay ḳaşıŋızdın
ḳayan barsun muḥıblar ḳaşḳıŋızdın

112 elif tėk toġrı boyluḳ ḳaşları nūn
cihān Leylīleri ḥusnüŋġa mecnūn

113 tar aġzıŋ mīm ü fettān közleriŋ sād
cihānda siz bigin yoḳ ādemī-zād

114 yüzüŋ kündüz ü zülfüŋ leyletü'l-ḳadr
hilāl ol çihreŋizdin kök üze bedr

115 cemāliŋ çavı toldı Çīn ü Māçīn
uyalur zülfüŋizdin nāfe-yi Çīn

116 yüzüŋni kördi-se gül ġunca bolġay
tar aġzıŋ dek meger gül-ġunca bolġay

117 köŋül ėvi cemālıŋdın münevver
nesīmiŋdin meşām-ı cān muʿaṭṭar

118 perī-peyker nigār-ı serv-ḳāmet
cemālıŋdın cihān içre ḳıyāmet

---

109 **M 05^{b}.** saçı: ḥaṭı F, Ü.
110 kündür: kündüz Ü.
112 A-, M-.
113 A-, M-.
114 A-, M-, F'de mısraların yeri değişmiştir. ol: tėk F.
116 F'de 86. beyittir. yüzüŋni: yüzüŋge A, M; cemāliŋnı F; kördi-se: körüp F, dek: tėk F, Ü
117 F'de 88. beyittir. meşām-ı: demāġ-ı F.

119 küler bolsaŋ ḳış içre yaz açılur
saçıŋdın ʿanber-i sārā saçılur

120 saŋa baḳsam közümge cān körinür
lebiŋdin közlerimge ḳan körinür

121 ḳadıŋ ṭūbā yüzüŋ firdevs bāġı
münevver çihreŋizdin cān çirāġı

122 ḫaṭıŋ ėrniŋ üze ṭūṭī vü şekker
ḫacildür tişleriŋdin dürr ü gevher

123 ferīd-i dehr-sėn ḥusnüŋ ziyāde
ruḫuŋ körse bolur şehler piyāde

124 ḫaṭıŋ siḥr u saçıŋ su'bān-ı Mūsā
lebiŋ iglik köŋüllerge Mesīḥā

125 ḳara zülfüŋ ʿaceb Hindū-yı tezvīr
ėrür fettān közüŋ cādū-yı Keşmīr

126 nebāt aġzıŋ ḳaşında aġzın açmas
şeker ėrniŋ ḳaşında bal su içmes

127 özindin bir yolı bīgāne bolur
sėni sėvgen kişi dīvāne bolur

128 sėni körgen kişi dīvāne bolur
ne bėndin bir yolı bīgāne bolur

129 sėniŋ dek dil-rübā ʿālemde yoḳtur
mėniŋ tėk mübtelā ādemde yoḳtur

---

119 F'de 87. beyittir.
120 F'de 89. beyittir. saŋa: sėŋa A, közümge: yüzüŋe A, M.
123 ferīd-i dehr-sėn: perīler şāhı-sėn F.
124 siḥr u saçıŋ su'bān-ı: A-, M-, Ü-; lebiŋ iglik köŋüllerge Mesīḥā: lebiŋ la'liŋ köŋüllerge ʿĪsā A, M, Ü.
125 **M 06ª.**
126 bal su içmes: A-, M-.
127 A-, M-. F'de ilk mısra ile sonraki beytin ikinci mısraı birleştirilmiştir.
128 körgen: sėvgen F.

130 anıŋ kim siz bigin dildārı bolsa
ġamı yoḳtur cihān aġyārı bolsa

131 kimiŋ siz tėk nigārı bolsa ėy yār
raḳībler cevridin ne ḳayġusı bar

132 viṣāliŋ genci ėmgeksiz bulınmas
tikensiz gülsitān hergiz bulınmas

133 çėçek sėvgen cefā-yı ḫār tartar
raḳīb cevrin muḥıb nā-çār tartar

134 kėl ėy sāḳī bu kün meclis ḳuralı
zamānī ʿayş ėtip ḫoş olturalı

üçünçi nāme

135 ayā nāzük bedenler körkke bayı
zamāne ḫūblarıŋ tolun ayı

136 perī ruḫsārlarnıŋ cānıdur-sėn
ḳamuḳ gül-çihreler sulṭānıdur-sėn

137 yüziŋ közgüside yüz körse bolmas
yüzüŋe meyl ėtip yüz körse külmes

138 bėrür zülfüŋ nesīmi cānġa rāḥat
siziŋ dek kimde bar ḫusn ü melāḥat

139 yüzüŋ nūrı urar miŋ ṭaʿne aygа
yüzüŋni aygа oḫşar dėp kim aygа

140 bėrür şekker sözüŋ cānlarġa maḳṣūd
ėrür laʿl-i lebiŋ ḫalvā-yı bī-dūd

---

130 **A 93[a].**
131 siz: sėn F.
133 muḥıb: raḳīb F.
134 zamānī: zamāne F.
136 ruḫsārlarnıŋ: ruḫsārelerniŋ A, F, Ü; sėn: siz F, Ü.
137 külmes: bolmas F, Ü.
138 **M 06[b].**
139 miŋ: yüz F, dėp: tėp Ü.

141 sėniŋ zülfüŋ bir özge dīn çıḳardı
cihān zāhidlerin dīndin çıḳardı

142 ḳara ḳaşıŋ ėrür bayrām hilāli
körüp şükrāne cān ḳurbān ḳılalı

143 ḳara mėŋ birle yüzüŋ aẏġa tamġa
ḳılur kāfir közüŋ cānımnı yaġmā

144 cemālıŋ şöhret boldı şehr içinde
tümen mėn dek ḳuluŋ bar dehr içinde

145 sėniŋ 'ışḳıŋ mėni saldı belāġa
raḥım ḳıl ėy bėgim mėn mübtelāġa

146 firāḳ otı bile baġrım bişürdüŋ
nigārīnā yene ḥaddın aşurduŋ

147 maŋa sėndin cefā 'ayn-ı vefādur
cefā az bolsa 'āşıḳġa cefādur

148 şikāyet mü ḳılur 'āşıḳ cefādın
muḥıblarġa cefā ḫoşraḳ vefādın

149 firāḳıŋdın şikāyet ḳılman ėy cān
'āşıḳlarġa viṣāldın yaḫşı hicrān

150 cefādın oşbu yolda 'āşıḳ ėrmes
cefādın yüz ėvürgen 'āşıḳ ėrmes

151 sėniŋ derdiŋġa dermān istemes-mėn
öler bolsam ġamıŋda ġam yėmes-mėn

---

143 F'de mısraların yeri değişmiştir. yüzüŋ: bastıŋ F.
146 F'de mısraların yeri değişmiştir. bile: bilen Ü, bişürdüŋ: bişürme F, aşurduŋ: aşurma F.
147 sėndin: sizdin Ü.
148 muḥıblarġa: 'āşıḳlarġa F.
150 **A 93^{b}.** ėvürgen: çėvürgen F.
151 **M 07^{a}.**

152 leb-i la'liŋ érür derdim devāsı
bu derdimġa devā müşkil bolası

153 vişālıŋ tégmedi mén bī-nevāġa
şehenşehlıḳ ḳaçan tégsün gedāġa

154 köŋül milkin ḫarāb étti firāḳıŋ
ḳamuḳ 'ālemni şayd étti ḳaraḳıŋ

155 ġamıŋ tā mesken étti cān içinde
köŋül müstaġraḳ oldı ḳan içinde

156 maŋa sénsiz kérekmes tende cānım
sén-oḳdur-sén maŋa cān u cihānım

157 kél éy sāḳī içeli cām-ı Cemni
kéçer dünyā ġanīmet tut bu demni

törtünçi nāme

158 şabā méndin selām ol bī-vefāġa
büt-i nā-mihrbān kān-ı cefāġa

159 selāmımnı tégür yalġançı yāra
sözi şehd ü şeker közi ḫumāra

160 selāmımnı tégür ay yüzlügümġa
şeker dek tili şīrīn sözlügümġa

161 selāmımnı tégür ḳaşı hilāle
selāmımnı tégür érni zülāle

162 ayıt éy 'ahdi yalġan bī-vefā yār
ḳuluŋ boldı firāḳ otında efgār

---

152 leb-i la'liŋ: lebiŋ la'li F.
155 oldı: A, M, Ü.
156 maŋa: ménim F.
157 içeli: ketürgil F.
160 dek tili: érinli F, Ü.
162 'ahdi: mihri F.

163 ayıtġıl mėndin ol nā-mihrbāna
firāḳ otını az ḳoysun bu cāna

164 bėgim asru unuttuŋ mėn gedānı
unutup bir saġın bu bī-nevānı

165 ne boldı kim ḳuluŋdın yüz ėvürdüŋ
bir ayġan sözni şāhım yüz ėvürdüŋ

166 ḳaçan kėlgey-sėn ėy serv-i revānım
fidā bolsun saŋa cān u cihānım

167 ḳaçan yüzüŋ körüp közüm yaruġay
vişālıŋdın közüm yaşı ḳuruġay

168 ḳaçan eksilge hicrān mā-cerāsı
ḳaçan bütkey yüregimniŋ yarası

169 kişi bilmedi dermān bu yaraġa
lebiŋdin merhemi bėrseŋ yaraġa

170 maŋa sėnsiz bėgim kündüz kėçedür
derīġā sėnsizin ʿomrüm kėçedür

171 felek ʿışret butaġını ḳayırdı
oşol kün kim sėni mėndin ayırdı

172 felek saldı mėni cevr ü cefāġa
boyun sundum rıżā bėrdim ḳażāġa

173 firāḳ otında baġrım boldı biryān
ḳaçan bolġay firāḳıŋ işi bir yan

---

163 **M 07^{b}.** ḳoysun: yaḳsun F.
164 unutup: unuttuŋ F, bī-nevānı: mübtelānı F.
165 ėvirdüŋ: çėvirdüŋ Ü.
169 bilmėdi dermān bu: dermān tapmas ol F.
170 **A 94^{a}.**
173 ḳaçan bolġay firāḳıŋ işi bir yan: A-, M-.

174 vişālıŋ ḳadrını bilmedim ėy cān
asıḳ ḳılmaz nėçe bolsam peşīmān

175 ġanīmet tutmadım vaşlıŋnı ėy yār
firāḳ otında oş boldum giriftār

176 yıraḳ tüştüm cemāliŋdin żarūrī
muḥāl ėrmiş bėgim sėnsiz şabūrī

177 ta'ālā'llāh bu ne ḫusn ü cemāl ol
şabır ḳılmaḳ cemālıŋdın muḥāl ol

178 ḫayāliŋdin emīn köŋlümde yoḳdur
yıraḳ bolsam özüm köŋlüm yavuḳdur

179 firāḳıŋda cefā köp tarttım ėy yār
velī her yıġlamaḳnıŋ külmegi bar

180 ne bolġay mėn gedānı yād ḳılsaŋ
vişālıŋ birle köŋlüm şād ḳılsaŋ

181 kėl ėy sāḳī içeliŋ cām-ı gül-gūn
vefā ḳılmas kişige dünyā-yı dūn

bėşinçi nāme

182 ayā dil-ber kėl ėmdi yaz açıldı
gülistān şaḫında güller saçıldı

183 ḳara yėr kök meŋizlik boldı ḫaḍrā
çimen şāhidleri boldı muşaffā

---

174 F'de bu beytin ikinci mısraı ile sonraki beytin ikinci mısraı yer değiştirmiştir. cān: yār F, asıḳ ḳılmaz nėçe bolsam peşīmān: A-, M-, bolsam: yėsem F.
175 otında uş: ėlgide F, Ü.
177 **M 08ª.**
178 emīn: āyīn A, oyın F, adın Ü.
179 tarttım: çektim F, her: bir Ü.
181 içeliŋ: içeli F, kişige: yaḳīn bil F.
182 şaḫnıda: şubḫıda Ü.
183 ḳara: yaġız F.

184 yėtip kėldi yana faṣl-ı bahār ol
dem-i 'Īsīdin ėdi yādgār ol

185 çėçekler ḫānı urdı taḫt-ı mīnā
Kelīm tėk ḳumrı gülşen ṭūr-ı Sīnā

186 çimen ṭarfında köpdür gül çėçekler
töşüp ḳalmış tėk ibrişim böçekler

187 benefşe zülfidin 'anber saçılmış
körüp gül ġuncanıŋ aġzı açılmış

188 muraṣṣa' çıy suyıdın lāle tācı
cevāhir incüge yoḳ iḥtiyācı

189 ėliŋde cām-ı Cem olsun şaḳāyıḳ
İrem bāġı bėgim bolmış ḥadāyıḳ

190 gülistān ḳuşları ġulġul salışur
yıġaçlar oynarında yėŋ salışur

191 çın-oḳ ma'şūḳ u 'āşıḳ dek çıbuḳlar
biri birini oynarda çıbuḳlar

192 çėçek ḫānınġa nerges birle lāle
başı birle tutar tün kün piyāle

193 muġannī çeng ü barbaṭ sāz ḳılmış
terennüm 'andelīb āġāz ḳılmış

194 terennüm ḳılsa elḥān birle bülbül
ṣurāḥī ḫoşlanıp aytur ki ḳul ḳul

---

184 ėdi: ėmdi F, Ü.
185 çėçekler: çėçek F, urdı: urındı F.
186 Ü-. ṭarfında: saḫnıda F, böçekler: biçekler F.
187 **A 94^{b}.** saçılmış: saçılur Ü, açılmış: açılur Ü.
189 **M 08^{b}.** ėliŋde: ėlikke F, olsun: almış, bėgim: bigin F.
190 salışur: ḳılışur F, ḳıladur Ü; oynarında: oynayurda F, salışur: saladur Ü.
191 oḳ: ol F.
192 ḫānınġa: ḫānıġa F.
194 ḫoşlanıp: ḳuşların F.

195 gülistān toldı ḳuşlar ġulġulından
ösürdi cān şurāḥī ḳulḳulından

196 şabā gül köŋlekini pāre ḳıldı
raḳīblerni ıdım āvāre ḳıldı

197 kėl ėy sāḳī mey-i gül-fām kėltür
şarāb-ı arġavāndın cām kėltür

198 ḳılalı ʿayş u ʿışret mevsim-i yaz
ḳadeḥ kėltür köŋüller maḫmūrın yaz

199 ḳarābe ḳanı birle cānnı ḳandur
ḳarābe ḳanı toldı ḳana ḳandur

200 gülistān içre gül tėrmek ne ḫoşdur
bėgim ʿışḳında cān bėrmek ne ḫoşdur

201 tiler-mėn kim bu şoḥbet bāḳī bolsa
mey-i gül-gūn u dil-ber sāḳī bolsa

202 ḳaçan ösrüp ḳızarsa al yaŋaḳıŋ
başım yėrge ḳoyup öpsem ayaḳıŋ

203 bolup maḫmūr sėniŋ ösrük közüŋge
müdām içsem baḳa ḳalsam yüzüŋge

204 cihān-ı bī-vefā bil tėk kėçedür
bėrür dādın kişi kim mey içedür

205 şarāb u şāhid ü çeng ü çaġāne
bėgim ʿayş ėt oş kėçti zamāne

---

195 Ü-. F'de mısraların yeri değişmiştir.
198 ḳılalı: cihānda F.
199 ḳanı toldı: toydı ḳanım F.
200 tėrmek nė: tiryākni A, M.
201 F-.
202 **M 09ª.**
204 bil: yėl F.
205 **A 95ª.** uş: kim A, Ü.

206 köŋüldin ġam kėtergen cām-ı Cemdür
ġanīmet tut bu demni dem bu demdür

altınçı nāme

207 ayā serv-i sehī boyluḳ bėli ḳıl
ölüpdür-mėn firāḳıŋdın raḥım ḳıl

208 raḥımsız bī-vefā nā-mihrbānım
firāḳıŋdın tenimde küydi cānım

209 unuttuŋ bir yolı ʿahd ü vefānı
felekdin mü sebaḳ aldıŋ çunānī

210 sėniŋ dek körmedim ṭurfa nigārī
ėrür-sėn bī-vefālıḳda dīnārī

211 lebiŋ şekker töker düşnāmıŋızdın
kişi bir cürʿa tatmas cāmıŋızdın

212 şeker ėrniŋ dėgen ėrmiş devāġa
velī tėgmes mėniŋ dek bī-nevāġa

213 oramıŋ iti bizge bār bėrmes
yetīm tilek gedāġa bār bėrmes

214 tevānger-sėn bėgim ḥusn içre kāmil
gedāġa menfaʿat tėgmes ne ḥāṣıl

215 ġanī-sėn ḥusn milkinde be-ġāyet
faḳīrlerġa birer ḳılġın ʿınāyet

---

206 F-.
207 ölüpdür: öledür A, F, Ü.
208 firāḳıŋdın tenimde köydi: firāḳıŋ otıda örtendi F, Ü.
209 çunānī: cefānı F, Ü.
210 sėniŋ: siziŋ Ü, nigārī: nigāre F, sėn: siz Ü, dīnārī: dīnāre F.
212 dėgen ėrmiş: düken ḳoymış F, düken ḳurmış Ü.
213 oramıŋ: üreniŋ A, M; yetīm tilek: tilim yansa F.
214 **M 09^{b}**. A'da mısralar yer değiştirmiştir. sėn: siz Ü.
215 birer: biraz A, Ü.

216 nişāb-ı ḥusnüŋiz yėtmiş kemāle
zekāt bėrmes mü-sėn mundaḳ cemāle

217 saġınmas-sėn birer ėy körkke bayım
ḳayan bardı ėşikdin bu gedāyım

218 gedā ḥālın ġanī bilmes mü bolur
faḳīrlerġa raḥım ḳılmas mu bolur

219 közüm toymas yüzüŋge baḳsa tün kün
gedānıŋ közi toymas bolsa Ḳārūn

220 bėgim nėçe baḫīl bolsaŋ vefāda
açuḳdur ḳullarıŋ ėlgi du'āda

221 tiler bolsaŋ cihān içre imāret
faḳīrler köŋlini ḳılġın 'ımāret

222 ġanīmet tut bu ḥusn devrini bėş kün
kėçer dünyā ḳanı Leylī vü Mecnūn

223 bedel ḳıl şādīġa dünyā ġamını
ġanīmet tut yigitlik mevsimini

224 yigitlikni ġanīmet tut müdām iç
osal ḳılma kėçe kündüz müdām iç

225 müferriḥ birle ġam otın öçürgil
kėçer dünyānı bėş kün ḫoş kėçürgil

226 maḥabbet birle sürüp işleriŋni
ġanīmet tut bėgim dervīşleriŋni

---

216 sėn: siz Ü.
217 birer: biraz Ü, ėşigdin bu: ol F, ėşigimdin Ü.
218 ḥālın: mālın A, M.
219 baḳsa tün: yaḥatur A, M.
221 A 95^{b}. ḳılġın: ḳılġıl F.
224 F-.
225 müferriḥ: ma'īşet F, dünyānı: dünyāda F.
226 sürüp: ösrüp F, ġanīmet tut: ġanī ḳıl F.

227 zamāne bī-vefādur tekye ḳılma
bu kün bu yaḫşı künni tanġa salma

228 feleknıŋ gerdişindin bolma ġāfil
peşīmān bolġa-sėn āḫır ne ḥāṣıl

229 cefā ḥaddın aşurma ḳullarıŋġa
çėçek-sėn raḥm ḳıl bülbülleriŋġa

230 köŋüller engine ėrniŋ devādur
raḥım ḳıl kim **Ḥucendī** bī-nevādur

231 kėl ey sāḳī şarāb-ı arġavān bėr
köŋüldin ġam kėterip cān revān bėr

yėtinçi nāme

232 ayā ḳaddı şanavber ḫaddı lāle
nigār-ı mehveş-i müşkīn-külāle

233 yüzüŋ gül 'ārıżıŋ çın nesterendür
cemālıŋdın ḳamuḳ 'ālem çimendür

234 şaḳāyıḳ baġrı ḳan al ėŋleriŋdin
küyer 'anber ot içre mėŋleriŋdin

235 ḳara zülfüŋ içinde çīn körer-mėn
ḫaṭā yoḳtur sözümge çın körer-mėn

236 yüzüŋ tėk gül İrem bāġında bütmes
nėtük ḳılġay kişiniŋ ėlgi yėtmes

---

227 **M 10ª.** bu: ki F, Ü; salma: ḳoyma F.
230 köŋüller engine: köŋül iginge bal F, Ü, kim: M-.
231 kėterip cān: kėter cāŋġa F, Ü.
232 ḫaddı: eŋi F.
234 baġrı ḳan al ėŋleriŋdin: boynı ḳılca ėŋleriŋġa A, M, küyer: ḳoyar A, M; mėŋleriŋdin: mėŋleriŋġa A, M.
235 A-, M-. sözümge: bu sözde F.
236 A-, M-.

237 semen körse bėgim nāzük teniŋni
ḳabā ḳılġay kėten pīrāheniŋni

238 közüŋni körse nerges ḫīre ḳalġay
bolup ösrük başını yėrge salġay

239 seḥer gül-ġunca kim ʿālemġa küldi
tar aġzınnı körüp gül ġunca boldı

240 yaşundı kėçe ġunca çün taŋ oldı
tar aġzınnı körüp ėlge taŋ oldı

241 tar aġzıŋ şekker ėrniŋ şehd-i fāyıḳ
bėliŋdin bėlgürür türlük daḳāyıḳ

242 yüzüŋ kāġıd ḳara ḳaşıŋ ḳalemdür
cemāliŋ çavı ʿālemde ʿalemdür

243 ḳara saçnı nėçük bėlge salur-sėn
özüŋge bendüŋi tėng mü ḳılur-sėn

244 cemālıŋ şīvesi cānım bahāsı
tenim bolsa sayın cānım bāhası

245 közüŋ oḳ atsa cān utru büter-mėn
kişiġa tėgmesün dėp ḳan yutar-mėn

246 köŋül pīrāheniŋ dek titrer ėy māh
şabā sizge ḳatıḳraḳ ėsse nā-gāh

247 sėniŋ derdiŋ köŋüllerniŋ devāsı
iziŋ toprakı közler tūtiyāsı

---

237 A-, M-. bėgim: anıŋ F, kėten: revān F.
239 A-, M-, Ü-. F'de 227. beyittir.
240 **A 96ᵃ**. F-.
241 bėliŋdin bėlgürür: sözinŋdin ėl bulur F.
243 **M 10ᵇ**. özüŋge bendüŋi tėng mü: özüŋni Hindūġa ne tėng F, bendüŋi: Hindūŋı Ü.
244 A-, M-, Ü-. F'de 231. beyittir.
246 F-.
247 iziŋ toprakı: visāḳıŋ gerdi F.

248 teniŋ sīmi yüzümni ḳıldı altun
közüm yaşı ġamıŋda boldı Ceyḥūn

249 sėni sėvgen cefādın özge ḳılmas
ne tėk kılsun vefā ḫūblarda bolmas

250 nėçe kim bolsa laʿliŋ rāḥat-ı rūḥ
ḳılur ġamzeŋ oḳı cānlarnı mecrūḥ

251 sėni körse uşatġay bütni Tersā
yüzüŋġa secde ḳılġay Lāt u ʿUzzā

252 yüzüŋde körse bolur şunʿ-ı Ḫālıḳ
nėçük bolmay munuŋ dek yüzge ʿāşıḳ

253 sėniŋ ʿışḳıŋda baġrım boldı yara
ėrigey oşbu yolda seng-i ḫārā

254 kim olġay yārıdın āzār bolmas
siziŋ dek bir yolı bīzār bolmas

255 mėni ʿışḳıŋda asru zār ḳılma
faḳīrler köŋlini āzār ḳılma

256 kėl ėy sāḳī ḳadeḥ kėltür içelin
zamānī ösrüben cāndın kėçelin

seksinçi nāme

257 ayā ḥusn içre ʿālem bī-naẓīri
ẓarāfet çarḫınıŋ bedr-i münīri

---

249 A-, M-, Ü-. F'de 235. beyittir.
250 F-.
251 F-.
252 nėçük: nėtek F, Ü.
253 yara: pāre F, Ü.
254 siziŋ: sėniŋ F.
255 zār ḳılma: A-, M-; āzār ḳılma: A-, M-.
256 içelin: içelim Ü, zamānī: zamāne F, cāndın: cāydın A, M; kėçelin: kėçelim Ü.
257 **M 11ª.**

258 ḫacildür ʿārıżıŋdın nuḳre-yi ḫām
köŋülge zülf ü ḫālıŋ dāne vü dām

259 yüzüŋ dek gül bulınmas bāġ içinde
közüŋdin küydi nerges dāġ içinde

260 ḳara zülfüŋ bėgim al ėŋ uzala
gülistānda yatur Hindū-yı lālā

261 saçıŋ örüm bėliŋ örüm örümi
közüŋ kāfir yüzüŋ Tersā-yı Rūmī

262 saçıŋ ẓulmāt u ėrniŋ āb-ı ḥayvān
ne bilsün ḳadrıŋızını tėgme ḥayvān

263 lebiŋ ser-çeşme-yi āb-ı ḥayāt ol
ḫaṭıŋ ol çeşme ḳurbında nebāt ol

264 ḳaraḳıŋ siḥridin Mārūt uyalur
özin Bābül ḳuyuġı içre salur

265 közüŋni zühre körse ḫīre bolġay
tolunay körse yüzüŋ tīre bolġay

266 sėni körse ṣanem tüşkey sücūdġa
ʿademdin kėlmegey sėn dek vucūdġa

267 kirişmeŋ ġāret ėter cānımızını
közüŋ yaġmā ḳılur īmānımızını

268 kirişmeŋ birle cāngа ot ḳoyar-sėn
köŋülġa cāndın artuḳraḳ yaḳar-sėn

---

258 **A 96^{b}.** nuḳre-yi: nuḳre vü M, köŋülge: köŋülde F.
260 uzala: üzele F, lālā: uzala F.
261 örüm bėliŋ örüm: bėlge yėter oram F, ördümse biŋ ördüm M.
263 ilk mısrada ol: A-.
264 Mārūt uyalur: Hārūt uyaldı F, uyalur: öldi A, M; ḳuyuġı: ḳuduġı F, salur: saldı A, F, M.
265 bolġay: ḳalġay F, körse yüzüŋ tīre: sizi körse yarım F.
266 ṣanem: cihān F, kėlmegey: kėlmedi F.
267 ėter cānımızını: eyler cān u dilni F, īmānımızını: Yaġınā Çigilni F.
268 yaḳar-sėn: ḳıyar-sėn Ü.

269 yüzüŋe nėçe baḳsam toyman ėy cān
sėni sėvdüm ḥaḳīḳat ḳoyman ėy cān

270 cihānnı örtedi ʿışḳıŋ belāsı
ḳamuk ālem ḳaraḳın mübtelāsı

271 sėniŋ ʿışḳıŋ maŋa köp ḳıldı bī-dād
zamāne şāhı-sėn kimdin tiley dād

272 ėşikiŋ toprağında yüz mėniŋ dek
bar ol toprakġa ḳoyġan yüz mėniŋ dek

273 oramıŋ iti yatmas āhımızdın
ḳabūl ḳıl ėy bėgim ne kėlse bizdin

274 yaman köz bolmasun ḥusnüŋe māyil
ḳolumnı boynuŋa ḳılġıl ḥamāyil

275 nėçük yoḳ bolsa ʿışḳıŋ cān içinde
ėrür genc-i revān vīrān içinde

276 bi-ḥamdi'llāh ḥayālıŋ kīne tutmas
birer çaġda sorar bizni unutmas

277 cemālıŋ kėldi-se cāndın ḳopar ġam
ḥayālıŋ ne nėçün cāndın ḳopar ġam

278 nėçe bolsam yıraḳ ėy dost sizdin
ḥayālıŋ ḥālī ėrmes cānımızdın

---

269 **M 11[b].**
270 A-, M-, Ü-.
271 sėniŋ: bėgim F, köp: M-.
272 ėşikiŋ toprağında: oramıŋ toprağıda F, mėniŋ: mėŋ Ü.
273 F-, oramıŋ: [sa]rāyıŋ A, M; ḳabūl: ʿafuv Ü.
274 yaman köz: A-, M-; ḳılġıl: ḳılsam F, salġıl Ü.
275 nėçük: A-, M-, bolsa: bolġa F, ėrür: bolur F.
276 bi-ḥamdi'llāh: A-, M-; birer: A-, M-; bizni: biz A, M.
277 **A 97[a].** cemālıŋ: ḥayālıŋ F, Ü; ḥayālıŋ ne nėçün : ḥayālıŋnı tapan F, nėçün: nėçük A, nėtek Ü.
278 cānımızdın: köŋlümüzdin F.

279 **Ḫucendī** ʿışḳıŋızda boldı āḫır
raḥım ḳıl ėy bėgim ne boldı āḫır

280 kėl ėy sāḳī kėtürgil cām-ı gül-fām
ġanīmet tut bu demni kėçti eyyām

toḳsunçı nāme

281 ayā nā-mihrbān ʿahdı yalan yār
ḳamuġ ʿālem sėniŋ ʿışḳında efgār

282 vefāsız dil-rübā şoḫ-ı cefā-kīş
sėniŋ ʿışḳında şeydā şāh u dervīş

283 ḳıya baḳsaŋ ulusnı öltürür-sėn
yalınsız iç bağırnı örteyür-sėn

284 ḳıya baḳsaŋ ḳıyar-sėn cānımızını
raḥım ḳıl dīde-yi giryānımızını

285 ʿaḳīḳiŋ ārzūsı ḳıldı bağır ḳan
sėni sėvmeklıġ āsān ėrmes ėy cān

286 özini küç bile saldı belāġa
gedā kim ʿāşıḳ oldı pādişāġa

287 öler boldum raḥım ḳılmadıŋ ėy cān
nėtek ḳılġay raḥımsız bolsa cānān

288 nėçe ʿışḳ otıda bir yan bolayın
revān öltür mėni biryān bolayın

289 ger öltürmek tiler-sėn bizni nā-ḥaḳ
közüŋniŋ ucı birle bir ḳıya baḳ

---

279 ėy: sėn F.
280 demni: dünyā A, M.
281 ayā: elā yā A, M, elā ėy F; nā-mihrbān ʿahdı yalan: ʿahdı yalġan bī-vefā F.
282 dil-rübā: dil-berā F.

290 ger öltürseŋ ıraḳ tur mėndin ėy māh
adaḳınġa ḳanım tegmes mü nā-gāh

291 ayurlar ʿāşıḳ olsa ḫūn bahā siz
revā mu ʿāşıḳ olsa ḫūn bahāsız

292 ölem maḫmūr közüŋdin bir baḳa kör
fenā bolġan vucūdumġa baḳā kör

293 zihī ferḫunde-ṭāliʿ ol kim ėrse
cemālıŋnı körüp cānını bėrse

294 Müsülmānlar fiġān ol yār ėlindin
raḥımsız bī-vefā dildār ėlindin

295 vefāsı yoḳ cefāsı cāngа tėgdi
ḫarāb eylep köŋülni cāngа tėgdi

296 felekke yėtti oş āhım tütünni
tenimde cāndın özge yoḳ bütünni

297 közümdin ḳan aḳadur yaş ḳanı san
oramıŋnıŋ başında başḳa nė san

298 nėçe ḳılsaŋ cefā ėy dost bizge
duʿācı-mėn tenim barınça sizge

299 cefā vü salṭanat sizge yaraşur
vefā vü meskenet bizge yaraşur

300 maŋa ger bėrmeseŋ tapġuŋda bārī
raḳībler birle şoḥbet tutma bārī

---

290 A-, M-, Ü-.
291 ayurlar: biriŋiz A, M; biziŋ tek Ü, olsa: ölse Ü, F.
292 A-, M-, Ü-.
295 cefāsı cāngа tėgdi: A-, M; cāngа tėgdi: A-, M-.
297 yaş ḳanı san: başġa dōsān A, M; başḳa nė san: başġa dōsān A, M. A ve M nüshasındaki fark *başġaru* sözcüğü olabilir, bu yazım biçimi müstensihin metni Osmanlı Türkçesine göre kopya ettiğini düşündürmektedir.
298 **A 97^{b}**. F-.
300 **M 12^{b}**. F-.

301 ḫayālıŋ cānımızda ḳaldı kėtmes
gedāġa munca sulṭānlıḳ ne yėtmes

302 firāḳ ėlginde boldum asru ʿāciz
viṣālıŋ devletin bulġam mu hergiz

303 viṣālıŋ devletin Ḥaḳdın tiler-mėn
şeker ėrniŋge datam tiş biler-mėn

304 fırāḳında közüm nėçe tolur yaş
ümīd bar ʿāḳıbet vaslıŋ ḳılur baş

305 kėl ėy sāḳī içeliŋ cām-ı Cemni
ḳeçer dünyā ġanīmet tut bu demni

onunçı nāme

306 ayā ʿahdi vefāsız dil-rübā yār
nigār-ı serv-ḳadd u lāle-ruḫsār

307 elif dek ṭoġrı ḳaddım yā ġamıŋdın
közümnüŋ çeşmesi deryā ġamıŋdın

308 ḳaşıŋ nūn u közüŋ ʿayn-ı belādur
Uġan ḳılsun cemālıŋdın belā dūr

309 közüŋ şād u cemālıŋ hem-demi hem
ḳuyaş birle yüz daḫı dādveri hem

310 ėrür bizge yüzüŋüz muṣḥafı fāl
maḥabbet devletine zülfüŋüz dāl

311 tar aġzıŋ müşkilin ḥall ḳılsa bolmas
lebiŋdin sormaġunça bilse bolmas

---

302 bulġam mu: bolġay mu F, Ü.
303 datam: dāyim F, Ü.
304 A-, M-, Ü-.
305 içeliŋ: kėtürgil F.
306 ḳadd ü: ḳaddi F.
309 F-. közüŋ: köz ü A.
310 F-.
311 sormaġunça: sormaġıça F.

312 sözüŋdin bėlgürür aġzıŋ dėmişler
bolur manṭıḳ bile ḥall müşkil işler

313 leb-i la'l ü sözüŋni ṭurfa dil-ber
şeker dėsem bolur sözüm mükerrer

314 leb-i la'liŋ üze ol ḫaṭṭ-ı ḥaḍrā
Süleymān ḫātemi üzre ḳarınca

315 ḳara meŋ ėrmiŋizdin ḫālī ėrmes
köŋüller dağıdur ol ḫāli ėrmes

316 raḥım ḳılmas mu-sėn ėy bağrı taşım
içim küydi ġamıŋda yandı başım

317 bėgim sėnsiz bu miskīn ḳul ne ḳılsun
çėçeksiz bī-nevā bülbül ne ḳılsun

318 çėçeksiz bülbüliŋ işi nevādur
'āşıḳlar her ne kim ḳılsa revādur

319 mėni 'ışḳıŋ ayırdı ḫānumāndın
yüziŋ şevḳında cān kėçti revāndın

320 bėgim 'ışḳıŋda cān bėrgen tenimdür
saŋa 'āşıḳ bolan cāndın ėlik yur

321 mėni 'ışḳıŋ acunda fāş ḳıldı
yüregimni firāḳıŋ yaş ḳıldı

---

312 sözüŋdin: lebindin F, aġzıŋ dėmişler: aġzıŋda tişler F, manṭıḳ: sözüŋ F, bile: bilen Ü.

313 **M 13ª.** F-, la'l ü: la'liŋ Ü.

315 ḫālī: bāl A, M; ḫālı: ḫāle F, ḫāl A, M.

316 raḥım: A-, içim: A-, M-; içim küydi ġamıŋda yandı başım: içim yandı ġamıŋda küydi taşım F.

317 **A 98ª.**

319 F-.

320 F-. tenimdür: tilimdür Ü, ėlig yur: iŋilyür A, M. İstanbul Millet Kütüphanesi nüshaları olan A ve M nüshaları büyük ihtimalle İstanbul'da istinsah edilmiştir, zira *ėlik yur* sözü *iŋilyür* şeklinde Osmanlı Türkçesine göre yazılmış, başka bir örnek için bk. 297. beyitte *yaş ḳanı san* sözü.

321 F-. yaş: baş Ü.

322 bu ʿışḳ ėrmes ḥaḳīḳat bir belādur
muḥıblarnı ḳoyup otġa saladur

323 ne ister-sėn mėniŋ cānımdın ėy ʿışḳ
ne kėlgey bir avuç ḳanımdın ėy ʿışḳ

324 sėniŋ ʿışḳıŋ mėni dīvāne ḳıldı
maḥabbet cāmına peymāne ḳıldı

325 maḥabbet cāmını ol ʿāşıḳ içkey
kim ol cāndın sėniŋ ʿışḳında kėçkey

326 kişi cānānedin cānnı ḳıyar mu
körüŋ bārūġa hīç oddın yanar mu

327 kişi kim cānını cānānġa bėrmes
ḥaḳīḳat ʿāşıḳ olsa ṣādıḳ ėrmes

328 eger sėn ʿāşıḳ ėrseŋ sözleme hīç
fidā ḳıl başnı vü cāndın revān kėç

329 **Ḫucendī** muḫtaṣar ḳılġın sözüŋni
ʿāşıḳlarġa ḳata körgil özüŋni

330 kėl ėy sāḳī ṣarāb-ı nāb kėltür
faḳīrler köŋlini deryāb kėltür

ḫātimet-i kitāb

331 bi-ḥamdi'llāh ʿınāyet ḳıldı Mevlā
Leṭāfet-nāme āḫır boldı Mevlā

---

322 F-. ʿışḳ: ʿayş A, M; ḳoyup: tutup Ü.
323 kėlgey: kėldi F.
324 cāmına: cāmıġa F.
325 kim ol cāndın sėniŋ ʿışḳında kėçkey: ki evvel ʿışḳ uçun cānını kėçkey F.
326 A-, M-, Ü-. F'de 320. beyittir.
327 **M 13^{b}**. ḥaḳīḳat ʿāşıḳ olsa ṣādıḳ ėrmes: ḥaḳīḳat bilse bolur ʿāşıḳ ėrmes F, ṣādıḳ: ʿāşıḳ A.
329 ḳılġın: ḳılġı F.
330 F-.
331 ḳıldı Mevlā: A-, Mevlā: Bārī F, Ü.

332 tilim ėmgek yiberdim ḳan ḳuruttum
Uġan ḳıldı ʿınāyet söz yörüttüm

333 leṭāfetdin tilim ıḳrāma ḳurdum
oşol atın leṭāfet-nāme urdum

334 kitābet ḳılmadım bīhude sözler
sözümni bilmegen bīhude sözler

335 sözümni bilgey bolsa suḫan-dān
ne bilsün dāne ḳadrın tėgme nā-dān

336 **Ḫucendī** sözleriŋ Ḫ^{v}**ārizmī** miskīn
ėşitse yollı dėp ḳılġaydı taḥsīn

337 ėşitse sözlerimni **Şems-i Ḳaşşār**
ʿ**Alī** dek bolġadı bizge hevādār

338 ġarībleriŋ sözi bolur ciger-sūz
ġarīb ėrmes **Ḫucendī**din ġarīb söz

339 sözümde her nėçe kim bolsa taḳṣīr
oḳur bolsaŋ duʿāda ḳılma teʾḫīr

340 oḳup ġamgīn köŋülni şād ḳılġıl
Ḫucendīni duʿāda yād ḳılġıl

341 ilāhī derdime dermān ḳıl ėmdi
ḳamuġ düşvār işim āsān ḳıl ėmdi

---

332 emgek: +sėniŋ A, yiberdim ḳan ḳuruttum: A-, M-; söz yörüttüm: A-, M.
333 tilim: +maŋa A, M; ıḳrāma ḳurdum: A-, M-; hengāme ḳoydum F, urdum: A-, M-, oşol: anıŋ F, urdum: ḳoydum F. *hengāme* "şaka, latife" demektir. *ıḳrām* sözcüğü Meninski'de geçer; "**ıkrâm et-** beg idinmek, beg dikmek, tesvîd etmek, ta'sîb etmek." bk. Mertol Tulum, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, TDK yayını, Ankara 2011, s. 928.
335 **A 98^{b}.**
336 yollı: bunı A, bolı M.
337 F-, Ü-.
339 F-. teʾḫīr: taḳṣīr A, M.
340 **M 14^{a}.** F-.
341 ḳıl ėmdi: ḳılu ber F.

342 ḳamer yaŋlıġ münevver ḳıl yüzümni
ḳuyaş dek ėlge meşhūr ėt sözümni

343 köŋüller sırrını cebbār-ı ʿālem
sėn oḳ-sėn bilgüci vaʾllāhu aʿlem

Kısaltmalar

A	Ali Emiri Arabi 86/2
C.	Cilt
çev.	çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
F	Fazılov, bk. Kaynaklar.
hzl.	hazırlayan
M	Ali Emiri Manzum 1221
p.	page (sayfa)
s.	sayfa
S.	Sayı
Ü	Ülgen, bk. Kaynaklar.

Kaynaklar

BARS, Mehmet Emin, "A. Olrik'in Epik Yasaları Işığında Ferhat ile Şirin Hikayesi", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* S. 3/1, 2014, s. 306-324.

BAYBURTLUGİL, Nurettin, "Istılâhât-ı Ehl-i Tasavvuf", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* S. 3, İstanbul 1985, s. 345-361.

BİLGİN, Orhan, "Fahreddin-i Irakî", *DİA,* C. 12, İstanbul 1995, s. 84-86.

BODROGLİGETİ, A. J. E. "Fazylov's Edition of Khujandi's Latafat-nama: A Review Article", *Journal of Middle East Studies,* 12, Cambridge University Press, 1980, p. 101-109.

CAVANŞİR, Babek - NECEF, Ekber N., *Şah İsmail Hatai Külliyatı,* Kaknüs yayını, İstanbul 2006, s. 507-646.

ÇETİN, Abdülbaki, "Bilinmeyen Bir Türkçe Dehnâme", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi,* C. 3, S. 4 (Aralık), 2006, s. 91-110.

ÇETİNKAYA, Gökhan, çev., *Fahreddin-i Irakî, Âşıklar Kitabı Uşşâkname,* Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul 2016, 152 s.

ÇIFTÇI, Hasan, "Ubeyd-i Zâkânî", DİA, C. 42, 2012, s. 16.

EĞRİ, Sadettin, "Vîs ü Râmîn Mesnevilerinde Kahramanların Özellikleri ve Aşk Anlayışları", *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri,* 12 (2001), s. 95-109.

FAZILOV, E. İ., *Hodjendi, Latafatname (Kniga o krasote),* Vedenie, Transkriptsiya, Teksta, Perevod, Glossariy, Garmmatiçeskiy Ukazetel, Taşkent 1976, 200 s.

GANDJEI, Tourkhan [GENCEI, Turhan], "Bir Edebi Eserin Yaratılışı ve Tavsifi: Dehname 'On Aşk Mektubu' ", çev. Ayşe Gül Sertkaya, *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri,* S. 11 (2001), s. 167-174.

KAÇALIN, Mustafa S., hzl., *Niyâzî [16. Yüzyıl], Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar, el-Lugatu'n-Nevâ'iyye ve'l-istişhâdâtu'l-Cagatâ'iyye, Giriş - Metin - Dizinler - Tıpkıbaskı,* TDK yayını, Ankara 2011.

KANAR, Mehmet, çev., *Fahreddin Es'ad-ı Gorgânî, Vîs ile Râmîn,* Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013, 340 s.

KANIK, Mahmut, çev., *İbn Hazm Ali İbn Ahmed el-Kurtubî el-Endülüsî, Güvercin Gerdanlığı, Sevgiye ve Sevenlere Dair,* 2. bs., İnsan Yayınları, İstanbul 1995, 330 s.

KÖKTEKİN, Kazım, hzl, *Yûsuf Emîrî, Dehnâme,* TDK yayını, Ankara 2013.

KÖKTEKİN, Kazım, hzl., *Seyyid Ahmed Mirza, Taaşşuknâme (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım),* Atatürk Üniversitesi yayını, Erzurum 2000.

KONUK, Ahmet Avni, çev., *Fahreddin-i Irakî, Leme'ât, Aşka ve Âşıklara Dair,* İlk Harf Yayınları, İstanbul 2012, 184 s.

ÖZTÜRK, Mürsel - Derya ÖRS, hzl., *Mütercim Âsım Efendi, Burhan-ı Katı,* Türk Dil Kurumu, Ankara 2000.

SAVI, Saime İnal "Senâî", DİA, C. 36, 2009, s. 503.

SERTKAYA, Osman Fikri, "E. İ. Fazılov, *Hodjendi, Latafatname (Kniga o krasote),* Vedenie, Transkriptsiya, Teksta, Perevod, Glossariy, Garmmatiçeskiy Ukazetel', Taşkent 1976, 200 s." *TDED,* C. 22, 1976, s. 285-287.

SERTKAYA, Osman Fikri, "Hocendî'nin Letâfetnâme'si ve Uygur Harfli Nüshasının Tıpkıbasımı", *TDED,* C. 19, 1971, s. 232-235.

SERTKAYA, Osman Fikri, "Horazmî'nin Muhabbetnâme'sinin İki Yeni Yazma Nüshası Üzerine", *Türkiyat Mecmuası,* C. 17, İstanbul 1973, s. 185-207.

SERTKAYA, Osman Fikri, "Kabil Müzesindeki Uygur Harfli Letâfetnâme Yazması Üzerine Notlar", *TDED,* C. 19, 1971, s. 231-232.

STEINGASS, F., *A Comprehensive Persian-English Dictionary,* Çağrı Yayınları, İstanbul 2005.

TOKMAK, A. Naci, "Evhadüddîn-i Merâgî", *DİA,* C. 11, 1995, s. 520.

TULUM, Mertol, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı,* TDK yayını, Ankara 2011, s. 928.

ÜLGEN, Aysel, *Letâfetnâme, Edisyon Kritik ve Dil Hususiyetleri Üzerinde Bir Çalışma,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Mezuniyet Tezi, 1962, iv+iii+204 s

ÜST, Sibel, "Hüsrev, Şirin ve Ferhad Kahramanları Üzerine", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED],* 51, Erzurum 2014, s. 47-62.

VANLIOĞLU, Mehmet, "Dehname", *DİA,* C. 9, 1994, s. 106.

VANLIOĞLU, Mehmet, "Kâtibî, Şemseddin", DİA, C. 25, 2002, s. 42.

YAZICI, Tahsin, "İmâd-i Fakîh", *DİA,* C. 22, 2000, s. 169.

e-kaynak: Humâm-ı Tebrîzî: http://www.irankulturevi.com/lang-tr-humamtebrz.cgi (Erişim tarihi: 07.11.2015, saat 14:00)